

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp | Religionsvetenskap | Vårterminen 2015

”Nu sänder jag bud efter många fiskare...”

– En undersökning av motiveringar till projektet
Operation Jabotinsky

Av: Julia Lundström

Handledare: David Thurfjell

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Disposition	2
1.3 Avgränsningar	3
1.4 Material	4
1.5 Metod	7
1.6 Teori	8
1.7 Forskningsläge	9
2. Bakgrund	11
2.1 Begrepps- och definitionsöversikt	11
2.1.1 Apokalyptik, eskatologi och millenarism	11
2.1.2 Kristen sionism	12
2.2 Centrala bibelverser	13
2.3 Församlingen Livets Ord	15
2.4 Arbeten och projekt	17
2.4.1 Ryska inlandsmissionen och tidigare arbete	17
2.4.2 Operation Jabotinsky	20
3. Undersökning	24
3.1 Politiska och humanitära motiveringar	25
3.2 Bibelteologiska motiveringar	29
3.3 Politiska/bibelteologiska motiveringar	31
3.4 Millenaristiska motiveringar	34
3.5 Övriga motiveringar	37
4. Avslutande diskussion	41
5. Referenser	44

1. Inledning

Vi tar judar från forna Sovjetunionen hem till Israel eftersom: Det är bibliskt – det stärker Israel – det är humant. Sedan 1993 har vi hjälpt 18 000 immigranter till Israel.¹

Ovanstående citat är hämtat från Livets Ords gamla hemsida, under rubriken ”Mer om Livets Ord i Israel”. I detta korta stycke ryms tre olika motiveringar till varför Operation Jabotinskys arbete utförs. De är alla av olika natur – en grundas i Bibeln och dess texter, en är ett tydligt politiskt ställningstagande för nationen Israel, och en klargör att arbetet motiveras av en humanitär välvilja att hjälpa medmänniskor – men de är likvärdiga och bidrar alla till församlingens många förklaringar till varför aktionen startades av Livets Ord, och varför projektet drivs än idag. Samtidigt har Livets Ord tillsammans med många övriga aktörer inom den kristna sionistiska rörelsen anklagats för att ha dolda motiv – till hurdan grad spelar millenära profetior, sådana som talar om Jesus återkomst och etablerandet av Guds rike på jorden, in i församlingens handlande?

Operation Jabotinsky, ett av de stora missionsprojekt som drivs av Livets Ord, såg sin start år 1993. Sedan dess har man genom arbetet hjälpt över 18 000 människor att emigrera till Israel, undervisat tusentals elever kring förintelsen och det judiska folket, och byggt upp ett stort kontaktnätverk av församlingar runt om i hela den forna Sovjetunionen.

Under sina dryga 20 år har Operation Jabotinsky åstadkommit en hel del. Livets Ord har under projektets levnad knutit kontakter med stora israeliska namn, bland annat organisationen Jewish Agency, före detta israeliske premiärministern Harry Hurwitz, samt den nuvarande israeliske premiärministern Benjamin Netanyahu. Man har också blivit måltavla för kritik länkad specifikt till arbetet inom Operation Jabotinsky; man anklagas för att genom aktionen medvetet stödja israeliska bosättningar på Västbanken, och för att se det judiska folket som ”brickor i ett apokalyptiskt spel”, vilka man sedan förväntar sig ska ”omvändas till kristendomen – eller försvinna”.²

Ovanstående diskussion är inget jag ämnar ägna mig åt i denna uppsats. Istället vill jag undersöka utövarna av Operation Jabotinskys arbete, deras tankar och resonemang kring

---

¹ Livets Ord 2010c.

² Malm 2003.

verksamheten. Hur kommer det sig att en så relativt liten församling som Livets Ord bestämmer sig för att starta ett så storskaligt projekt, och driva det under så pass lång tid? Hur ser tankarna kring projektet ut inom församlingen – vilka motiveringar till arbetet har man, och hur förklarar man att det är något som man anser att man bör, ska, och kanske rent av *måste* utföra?

Mitt intresse för ämnet väcktes efter att jag i min uppsats på B-nivå inom ämnet religionsvetenskap valde att jämföra två olika tolkningar av Bibelns Uppenbarelsebok. Tolkningarna kom från två millenärer, men mycket olika håll: Jehovas Vittnen och den så kallade *Christian Identity*-rörelsen. Gemensamt för respektive tolkningar är att man ser Uppenbarelseboken som beskrivning för framtida skeenden, inte som allegorier eller redogörelser av tidigare historiska händelser. För mig, som har en kristen bakgrund inom Svenska kyrkan, är detta väldigt spännande och "nytt", och jag ville därför gärna undersöka en ytterligare millenär tolkning, men gärna inom specifikt svensk kontext. Genom tips från lärare och handledare läste jag då på om Operation Jabotinsky, för att se om detta kunde vara lämpligt ämne för en uppsats. Så var fallet, och därför inleddes detta arbete.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats undersöka församlingen Livets Ord och se om den bör klassas som millenär eller ej. För att på en lämplig skala kunna genomföra en sådan undersökning centreras uppsatsen kring församlingens projekt Operation Jabotinsky. Genom att analysera motiveringar som församlingen presenterat för projektet och undersöka församlingen efter två religionsvetenskapligt utformade teorier, ämnar uppsatsen besvara följande frågor:

- Varför startades projektet, varför var det av vikt att man gjorde det, och varför anser man det viktigt att fortsätta bedriva arbetet?
- Bör Operation Jabotinsky ses som ett projekt av millenär övertygelse, och i ytterligare utsträckning millenärt syfte?

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med en begrepps- och definitionsöversikt, som redogör för termer som är relevanta för undersökningen. Detta följs av ett bakgrundsavsnitt där församlingen Livets Ord kortfattat beskrivs, och så även dess historia och arbete. Efter detta ges en deskriptiv introduktion till de större projekt som drevs åren innan Operation Jabotinskys start, och

slutligen redogörs för Operation Jabotinsky som projekt, dess praktiska verksamhet under 1990-talets gång, samt hur arbetet fortgår idag.

Uppsatsens nästa del, kallad undersökning, arbetar för att besvara valda frågeställningar. I fem olika tematiska kategorier delas funna motiveringar till Operation Jabotinsky in. Exemplens platsande i respektive kategori diskuteras och motiveras. Arbetet avrundas med en diskussionsdel där sammanfattningar och slutsatser presenteras.

1.3 Avgränsningar

Undersökningen centreras kring projektet Operation Jabotinsky, startat och bedrivit av Livets Ord. För att avgränsa är allt arbetsmaterial som ingår som underlag för delen "undersökning" konsekvent utvalt efter följande krav:

- Materialet skall vara representativt för församlingen Livets Ord och dess teologiska tolkningar
- Materialet skall vara baserat på skildringar givna av medlemmar eller före detta medlemmar inom Livets Ord
- Materialet ska i första hand vara direkt centrerat eller relaterat till Operation Jabotinsky

Det första kravet är utformat eftersom jag inte intresserar mig för skildringar som kommer från annat håll än Trosrörelsen. Operation Jabotinsky är omskrivet av bland annat större svenska dagstidningar, såsom *Dagens Nyheter*, men många dessa artiklar och skribenter finner jag mycket tendentiösa och negativt kritiskt inställda till både Operation Jabotinsky Livets Ord som församling. Givetvis är information kring ämnet utgiven av Livets Ord även den tendentiös, men då församlingen – som äger bland annat Livets Ord Förlag, ansvarig utgivare för delar av de publikationer som utgör mitt material – valt att trycka och distribuera omnämna information, anser jag att detta måste tolkas som representativt, eller åtminstone godtyckligt med församlingens gemensamma tro och hållning.

Det andra kravet, som säger att material som ingår ska vara baserat på skildringar givna av medlemmar eller före detta medlemmar av församlingen, är utformat eftersom jag haft ambitionen att grunda min undersökning på material från ett så kallad *insider*-perspektiv. Med detta menas material som kommer från en "inomstående" snarare än utomstående vinkel. Russell McCutcheon diskuterar forskningsperspektiv bland annat i boken *The*

Insider/Outsider Problem in the Study of Religion: a Reader, där han beskriver två generella "riktningar" inom forskning: den ena centreras kring att förstå innebörden av människors handlande och tro, den andra ägnas åt att försöka förklara själva existensen av samma handlande och tro.³ För att med största möjlighet kunna tolka och rättfärdigt redogöra för en grupp eller individs personliga tro, krävs att man försöker inta deras perspektiv och "gå i deras skor"; alltså att undersöka utifrån ett *insider*- istället för *outsider*-perspektiv.

Kort sagt vill jag alltså låta församlingen tala för församlingens tro, tankar och hållning gällande Operation Jabotinsky, istället för att låta utomstående aktörer tillskriva dem dessa på eget bevåg. Lämpligt sätt att göra detta är att basera underlaget för undersökningen på redogörelser som ges eller återges av människor som tidigare eller nuvarande är delaktig som medlem i församlingen.

Det tredje kravet är till för att i första hand avgränsa den mängd material som får ingå till underlag för undersökningen, då Livets Ord som församlingen är mycket aktiv i att producera och utge texter och publikationer.

Det material som inte passar inom ramen för ovanstående krav har uteslutande använts till delar av uppsatsen som utgör bakgrundsavsnitt och skrivits ur rent deskriptiva vinklar.

1.4 Material

Material för uppsatsens undersökningsdel är litteratur skriven av Livets Ord eller medlemmar tillhörande församlingen, videomaterial där medarbetare eller före detta medarbetare medverkar, samt ett intervjusamtal med Roar Sørensen, ledare för Livets Ords Israelarbete.

Bland litteraturen räknas boken *Släpp mitt folk: historien om Operation Jabotinsky*, skriven av Maria Andersson, som huvudkälla. Den är upplagd dels som informationskälla gällande Operation Jabotinsky och projektets historia, dels som en reseskildring av en av de resor som arrangerades och utfördes genom projektet via fartyget *M/S Restoration*. Denna resa avgick från Sotji, Ryssland, till Haifa i Israel, med ett 80-tal emigrerande passagerare. Boken är den enda funna som centreras uteslutet kring Operation Jabotinsky, och dess plats som del av uppsatsens underlag kändes därför självklar.

---

³ McCutcheon 2005: 6.

Ytterligare publikationer som funnits relevanta för arbetet är böckerna *Judarna – framtidens folk, Denna välsignade press!*, samt valda ledartexter samlade i boken *För en tid som denna*, samtliga skrivna av Ulf Ekman.

Den första av dessa tre böcker beskrivs ”på ett enkelt och kortfattat sätt klagöra vissa grundläggande fakta” gällande Guds handlande och syfte med det judiska folket, Israel, och hela skapelsen.⁴ Boken är skriven ur ett konfessionellt perspektiv och kartlägger stora delar av Bibelns texter och profetior om judarna och det förlovade landet.

Denna välsignade press! är en bok skriven om Livets Ords historia ur Ulf Ekmans perspektiv, från församlingens start upp till tiden för bokens publicering. Ett kapitel tillägnas församlingens Israelarbete och Operation Jabotinsky.

För en tid som denna är en samlingsbok av ledartexter skrivna av Ulf Ekman som publicerats i tidningen *Magazinet*.

Samtliga av dessa texter är skrivna ur *insider*-perspektiv, det vill säga, de utgör material som huvudsakligen publicerats för en publik som är del av eller sympatiserar med Livets Ords tro och verksamhet. Det är även viktigt att ha i åtanke att Ekmans böcker måste förstås i kontexten av hans dåvarande roll vid deras författande – det är Ekmans personliga redogörelser över händelser, skeenden och tro som beskrivs, och detta görs av honom i rollen som församlingsgrundare, förstepastor, teolog och argumentframförare.

Det videomaterial som tagits del av är inslag från två intervjuprogram. Det första är en intervju ledd av Daniela Persin, där hon samtalar med Margaretha Jägerhult. Intervjun utgör ett avsnitt av den kristna tv-kanalen Himlen TV7:s produktion *I närbild*, och bör därför ses ha ett konfessionellt perspektiv. Margaretha samarbetade med Livets Ord inom Sovjetunionen under tidigt 1990-tal, innan Operation Jabotinskys start.

Den andra videoinspelade intervjun är ett inslag ur Livets Ords produktion *Kväll med Ulf Ekman*. I inslaget intervjuar Ekman Lennart Fjell och Roar Sørensen gällande Operation Jabotinsky och arbetet inom projektet.

Samtliga videoinspelade intervjuer bör även de ses vara av *insider*-perspektiv. Den förstnämnda intervjun är en svenskspråkig kristen tv-kanal baserad i Finland, vars vision är

---

⁴ Ekman 1995: ”Förord”.

”att nå ut med evangeliet till alla svenska och finlandssvenska hem”, och man skriver även på den egna hemsidan att ”[g]enom att förmedla sanningen och ge kunskap om Israel till omvärlden vill [Himlen TV7 samt moderbolag] välsigna Guds ögonsten, det judiska folket.”⁵ Rimligtvis går det därför att förstå tv-kanalen som relativt närstående Livets Ord och Trosrörelsens teologiska tolkningar, även om dess material inte riktas i första hand till specifikt dessa medlemmar.

Den andra intervjun, genomförd i Livets Ords webbtv-kanal *Livets Ord Play:s* regi, är del av produktionen *Kväll med Ulf Ekman*. Vid tidpunkten programmet spelades in, år 2011, var Ekman fortfarande medlem och förstepastor inom församlingen. Programmet har en tydlig insider-hållning; det är underförstått att tittarna delar samma eller liknande tro och övertygelse som speglas i dess innehåll.

Slutligen har ett intervjusamtal förts med tidigare nämnde Roar Sørensen. Intervjun gjordes på plats vid Livets Ord i Uppsala den 20 maj 2015 och centrerades kring en rad frågor om Operation Jabotinsky. Motiveringen till att föra en egen intervju stammar i en vilja att göra en slags ”uppföljning” kring församlingens officiella hållning till Operation Jabotinsky. Merparten av det skriftliga materialet vilken undersökningen grundas på har många år på nacken; utgivningsåren spänner mellan 20 och drygt 10 år tillbaka i tiden. Detta, i samband med Ekmans lämnande av församlingen år 2014,⁶ gör det skäligt att undersöka huruvida dessa publikationer bör ses som representativa för församlingens tro i dagsläget. Genom att föra en intervju med en respondent som innehar en hög officiell position inom församlingen (i detta fall ansvarige för Livets Ords Israelarbete), ges möjligheten att jämföra och komplettera den nuvarande officiella hållningen från församlingen med den som redovisas i skriftliga och tryckta källor. En relativt nyligt förd intervju bidrar även med information om Operation Jabotinskys samtida verksamhet, vilket inte funnits att tillgå via andra undersökta källor. Transkribering av intervjun i fråga finns tillgänglig som bilaga till denna uppsats.

Materialet är utvalt med tanken att de ska komplettera varandra för att ge en så tydlig bild som möjligt. Det tryckta materialets styrka ligger i att de är utförliga, genomarbetade texter vars syfte är att ge en djupgående förståelse för människor som delar församlingens tro eller

---

⁵ Himlen TV7 2015.

⁶ Ekman 2014.

vill veta mer om den. Intervjuer, å andra sidan, kan ge en lättare, mer koncis förståelse av vad ämnena innebär, och vad som är Operation Jabotinskys syften; detta eftersom muntligt tal inte kan redigeras på samma sätt som skriven text, och i regel finns där inte heller möjligheten till lika långa och extensiva utläggningar som i skriven text. I intervjuer tillåts även människor att vara personliga på ett annat sätt än i tryckt skrift, då frågor riktas till den enskilda individen, och svaren förväntas komma från ett personligt håll – de är, i dessa fall, den tillfrågades egna tycken och tankar.

1.5 Metod

Metod som använts är kvalitativ innehållsanalys i vilken kodning och kategorisering av material skett. Processen för detta beskrivs utförligt bland annat av Martyn Denscombe i *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*.⁷

Arbetsmetoden för uppsatsen är grundad i en genomgång av allt material, där syftet först varit att tillhandahålla en generell och kontextuell förståelse för projektet och dess verksamhet. Detta har följts av ytterligare en genomgång av materialet, där målet varit att hitta vad jag valt att kalla *motiveringar* till aktionen och dess arbete – med detta syftas alltså till olika angivna förklaringar till varför projektet startades och drevs.

För att få en vidare kontext har även motiveringar som inte uppges i direkt sammanhang till Operation Jabotinsky, men som anses relevanta för ämnet undersökts; exempel på detta är att man delvis motiverar Operation Jabotinsky genom att det stärker Israel; i material centrerat kring Israel, men inte nödvändigtvis Operation Jabotinsky, har motiveringar till *varför* man vill stärka Israel undersökts.

Därefter har motiveringarna kategoriserats i olika grupper efter teman. Grupperna är utformade för att ge en lättförståelig översikt och presentation. Motiveringarna i respektive kategori redovisas sedan i löpande text, med specifika hänvisningar till var motivering och källa.

---

⁷ Denscombe 2009: 369-374.

1.6 Teori

Två teoretiska modeller över millenära rörelser har används som en slags ”vägledande kartor”, i syftet för att undersöka huruvida Operation Jabotinsky (genom församlingen Livets Ord) bör ses som ett millenärt projekt eller ej.

Den första modellen är konstruerad av historikern Norman Cohn, författare till bland annat *The Pursuit of the Millennium* i vilken han undersöker medeltida millenära rörelser. Han definierar en millenär rörelse efter fem utmärkande drag.

Enligt Cohns modell uppfattar en millenär rörelse den kommande centrala förändringen som:

- Kollektiv; förändringen kommer upplevas av människor som kollektiv.
- Jordisk; förändringen kommer ske på jorden, i vår värld.
- Omedelbar; förändringen kommer att ske någon gång inom en (relativt) nära framtid.
- Total; förändringen kommer vara fullständig och omvända livet på jorden.
- Mirakulös; förändringen kommer att ske på sätt som är bortom mänsklig förmåga.⁸

Den andra teoretiska modell som använts i arbetet är Albert Baumgartens fyra-steps-process, där han föreslår en förklaring över hur millenära rörelser utvecklas. Britta Gullin beskriver modellens fyra steg som följer:

- **Fas 1:** Budskapet uppmärksammas, får respons och uppfattas av en grupp som auktoritativt.
- **Fas 2:** Olika ”tecken” och/eller händelser i tiden, ger rörelsens medlemmar den bekräftelse som krävs för att intresset skall bibehållas och engagemanget skall öka.
- **Fas 3:** ’Upping the ante’: anhängarna ökar nu sin ”insats” och ökar därmed också riskerna för att uppleva negativa konsekvenser.
- **Fas 4:** Besvikelse och nödvändig omtolkning.⁹

Baumgartens modell går inte att applicera till fullo på Livets Ord. Församlingens millenära tolkning går emot Baumgartens typexempel, då den eller Operation Jabotinsky inlästa profetiska vikt inte bygger på att ett specifikt skede måste inträffa vid en uttalad tidpunkt.

---

⁸ Gullin 2014: 16.

⁹ Gullin 2014: 33.

Livets Ord har, till skillnad från vissa mer särpräglade millenära rörelser som exempelvis Jehovas Vittnen, inte angivit ett årtal eller datum för det de tolkar som framtida kommande millenära händelser. Med avsikten av ett sådant faller Baumgartens förklaringsmodell i dess sista fas, som kartlägger "besvikelse och nödvändig omtolkning". Dock går det att placera både församling och projekt i modellens tre första faser, och jag anser även att församlingens millenära tolkning är enhetlig med Norman Cohns teoretiska modell.

Livets Ord har en uttalad millenär teologi, men de millenära inslagen är sällan fokus inom församlingen och dess verksamhet, utifrån mitt material att döma. Min bedömning är dock att Livets Ord bör ses som en församling med tydlig millenär prägel, vilket rimligtvis även kan tänkas ha spelat en roll inom arbetet kring projektet Operation Jabotinsky. Detta argumenteras för i uppsatsens diskussionsdel, bland annat med stöd i de teoretiska modeller som presenterats ovan.

1.7 Forskningsläge

Mig veterligt har ingen forskning förts specifikt kring Operation Jabotinsky. Däremot har viss forskning förts kring Livets Ord och Trosrörelsen. Simon Coleman, exempelvis, har bidragit bland annat genom avhandlingen *Livets Ord och det svenska samhället* från 1991. I studien analyseras material inom media där oro över Livets Ords framfört uttrycks. Andra forskningsstudier gjorda av Coleman undersöker bland annat predikantens roll inom församlingen, och Coleman har även studerat Trosrörelsen som helhet, både inom Sverige och ur globala perspektiv.

Inom ämnet frikyrklig apokalyptik har Göran Gunner bidragit med avhandlingen *När tiden tar slut: motivförskjutningar i frikyrklig apokalyptisk tolkning av det judiska folket och staten Israel*, där han kartlägger utvecklingen inom frikyrkliga apokalyptiska tolkningar under 1900-talets Sverige. I boken undersöks bland annat den kristna sionistiska framväxt som märktes framför allt efter sexdagarskriget år 1967. Livets ord nämns kort i texten, då ett citat ur Ulf Ekmans *Judarna – framtidens folk* analyseras, men ingår specifikt inte ytterligare i undersökningen utan kan möjligen ses inkluderas som del av den frikyrkliga rörelsen.

När det kommer till kristen sionism ur globala, allmänna, eller specifika perspektiv utanför Sverige, finns dock stor mängd forskning att tillgå. Framstående verk är bland annat Stephen Sizers *Christian Zionism: road map to Armageddon?* vilken kartlägger amerikansk kristen

sionism ur tre tematiska perspektiv: dess historia, dess teologiska betoningar, samt dess politiska implikationer. Sizer är även författare till boken *Zion's Christian Soldiers? The Bible, Israel and the Church*, i vilken han redogör för hur den kristna sionismens influerat attityder till den israelisk-palestinska konflikten. Boken diskuterar olika återkommande bibelteologiska uppfattningar inom kristen sionism, i kapitel som "The Bible Tells Them So: Is It Possible to Read the Bible Too Literally?" och "Battle for Jerusalem: The Eternal Capital of the Jews?".

Även Timothy P. Weber har bidragit med ett extensivt verk, *On the road to Armageddon: how evangelicals became Israel's best friend*, som genomgår dispensionalismen – en specifik typ av kristen apokalyptik vars författande skedde på 1800-talet av John Nelson Darby¹⁰ – och dess historia. Denna boks fokus är alltså i strikt mening dispensionalism och kristen millenarism, men då kristen sionism ofta är av en stor vikt och roll inom millenära föreställningar, och är en vanligt förekommande ideologi länkad till dessa, är det alltså ett centralt ämne som förstås och behandlas i texten.

Till forskning inom ämnet bör även antologin *Comprehending Christian Zionism: perspectives in comparison* nämnas, med redaktörerna Göran Gunner och Robert O. Smith och utgivning år 2014. Bokens bidrag har alla ingått vid seminarium fokuserade kring kristen sionism som hållits vid fem årliga kongresser, från 2009 till 2014, i regi av American Academy of Religion (AAR). Antologin är indelad i tre tematiska delar. Den första delen behandlar kontemporär kristen sionism genom att analysera församlingar, individer och grupper med uttalad kristen sionistisk hållning.¹¹ Den andra delen centreras kring historiska analyser av kristen sionism och beskrivningar av hur andra grupper upplever och tolkar fenomenet.¹² Den slutliga delen som är författad helt av Smith diskuterar svårigheten i att precist definiera kristen sionism, och lyfter fram Smiths historikforskning för att erbjuda en möjlig tolkning för att förstå den samtida kristensionistiska rörelsen i ett amerikanskt och globalt sammanhang.¹³

---

¹⁰ Beskow 2015.

¹¹ Gunner & Smith 2014: 4.

¹² Gunner & Smith 2014: 6.

¹³ Gunner & Smith 2014: 8.

2. Bakgrund

2.1 Begrepps- och definitionsöversikt

2.1.1 Apokalyptik, eskatologi och millenarism

Millenarism (från latinets *mille*, "tusen", och *millennium*, "tusenårsperiod")¹⁴ är ett begrepp som härleds ur Nya Testamentets Uppenbarelsebok, där Djävulen – som personifierar och representerar ondskan i världen – kastas ned och låses in i en avgrund för tusen års tid, och ett tusenårigt rike upprättas där Kristus och själarna av rättfärdiga människor styr som kungar. Millenarism, som ibland även kallas kiliasm, syftar alltså till föreställningen om ett framtida fredsrike;¹⁵ om en ny och bättre värld som tar form genom en period av stor förändring. I snäv betydelse syftar man med begreppet endast till rörelser som väntar på "fullbordning av specifika profetior från Gamla och Nya testamentet",¹⁶ men termen kan också användas för att beskriva föreställningar om en kommande ny tidsålder eller helgad plats inom grupper med andra religiösa traditioner, och ibland även för sekulära rörelser, som exempelvis marxism eller maoism.¹⁷ Termen *millenär* används ibland synonymt med *millenaristisk*, vilket även denna uppsats fortsättningsvis också kommer att göra.

Apokalyptik (från grekiskans *apo*, "av", "bort", och *kalypto*, "dölja")¹⁸ är "dels en religiös litteraturart, som på grundval av gudomlig uppenbarelse vill tolka världsloppet och framför allt avslöja dess slut, dels den tankeriktning som är förbunden med sådana spekulationer", beskriver Nationalencyklopedin.¹⁹

Bibelns mest kända apokalyptiska böcker är Daniels bok ur Gamla Testamentet, och Uppenbarelseboken, som är den avslutande boken i Nya Testamentet. Britta Gullin skriver att två av apokalyptikens säregna drag är gestaltningar av "början och slutet", och kampen mellan gott och ont. Apokalyptiken är ett detaljernas berättande kring slutets tid, och kan fungera som en tolkningsmodell eller tolkningsverktyg; den kan hjälpa oss att förstå ondska som finns i världen, och göra det lättare att uthärda smärta och lidande.²⁰

---

¹⁴ Haglund 2015.

¹⁵ Haglund 2015.

¹⁶ Gunner 1996: 23.

¹⁷ Gullin 2014: 15.

¹⁸ Gerhardsson 2015.

¹⁹ Ringgren 2015.

²⁰ Gullin 2014: 13.

Eskatologi (från grekiskans *eschatos*, "sist", "ytterst", och *-logia*, "-lära", "-vetenskap")²¹ är "läran om de yttersta tingen". Begreppets definition varierar beroende på forskare och forskningstradition, men kort sammanfattat kan man säga att eskatologi är mycket närbesläktat med apokalyptik, och ofta syftar till föreställningar om vad som väntas hända efter döden eller vad som väntar i slutets tid efter världens undergång och förnyelse.²² Gullin menar att eskatologi rör de "yttersta tingen" i mer generella drag, medan apokalyptik behandlar detaljer kring dessa.²³

2.1.2 Kristen sionism

Sionism beskrivs i *Religionslexikonet* (2006) som en "[k]ulturell och politisk rörelse med målet att återupprätta den judiska identiteten och skapa en judisk stat i Palestina med Sion som religiöst centrum".²⁴ Theodor Herzl anses ha haft nyckelrollen i att transformera den sionistiska rörelsen till en politisk intresseorganisation. Boken *Der Judenstaat*, utgiven 1896, gav stort inflytande inom rörelsen, i vilken Herzl menade att antisemitismen inom Europa inte kunde motarbetas, och därför argumenterade för bildandet av en judisk stat. Året därpå, 1897, anordnade Herzl den första sionistiska kongressen i Basel, Schweiz, där man genom det så kallade Baselprogrammet fastslog att målet för sionismen är att för det judiska folket skapa "ett genom offentlig rätt garanterat hem i Palestina".²⁵

Då man talar om sionism syftar man alltså i huvudsak på en eller flera kulturella och politiska rörelser organiserade av judar och judiska intresseorganisationer, i syftet att skapa – och nu mer upprätthålla – en judisk stat i landområdet Palestina.

Sionistiska intressen finns dock inte nödvändigtvis bara representerade inom judiska grupper. En av de större icke-judiska sionistiska rörelserna kallas *kristen sionism*, och kommer som namnet indikerar från ett kristet håll. Sture Ahlberg beskriver kristen sionism som följer i boken *Brännpunkt Jerusalem*:

Historiskt är kristen sionism en vidareutveckling av de millenaristiska rörelser vilka både före och efter reformationen spred sig runt om i Europa; teologiskt och eskatologiskt är den en bibelrörelse med betoning på kontinuiteten mellan gamla och nya förbundet (GT och NT) och läran om Kristi återkomst och

---

²¹ Kieffer 2015.

²² Kieffer 2015.

²³ Gullin 2014: 13.

²⁴ Denzler 2006: 461.

²⁵ Persson 2015a.

Sions upprättelse; geografiskt och politiskt är den en religionspolitisk rörelse med betoning på Jerusalems exklusiva roll i frälsningshistorien; missiologiskt är den en missionsrörelse fokuserad på läran om judarnas politiska upprättelse och omvändelse till kristendomen för att påskynda Kristi återkomst och upprättelse av Kristi styre på Jerusalems berg [...]”²⁶

Göran Gunner menar att den kristna sionismen fick en tydligare och mer fast organisatorisk form i och med etableringen av *The International Christian Embassy in Jerusalem (ICEJ)* år 1980, och den första internationella kristna sionistiska kongressen som hölls i Basel, Schweiz år 1985. Han menar även att kristen sionism har en tendens att sammanfalla med ett stöd för och främjande av staten Israels intressen.²⁷ Denna beskrivning återkommer även hos The American Academy of Religion, som sammanfattar den nutida kristna sionismen som: ”faith-based Christian support for the state of Israel”.²⁸

Kristen sionism kan alltså kort sammanfattas vara en religiös och politisk hållning som med hänvisning till Bibeln stöder en judisk stat i Palestina, och ofta ser detta som tecken på och del av ett större eskatologiskt förlopp.

2.2 Centrala bibelverser

I materialet till undersökningen refererar författarna ofta till ett antal specifika bibelord och verser. För att ge ett tydligare överskådligt sammanhang presenteras därför dessa verser i helhet som del av uppsatsens bakgrund.

När Abram och Lot hade skilts åt sade Herren till Abram: ”Se dig omkring från den plats där du står, åt norr och söder, öster och väster. Hela det land som du ser skall jag ge åt dig och dina ättlingar för all framtid. Jag skall låta dina ättlingar bli som stoftkornen på jorden: kan någon räkna dem, skall också dina ättlingar kunna räknas. Vandra genom landet i hela dess längd och bredd, ty åt dig skall jag ge det.”

Första Moseboken 13:14-17

Ovanstående verser beskriver hur Abram, senare kallad Abraham, blir tilltalad av Gud som lovar honom ett land som skall tillhöra honom och hans ättlingar för all evig framtid. Enligt Livets Ords tolkning är detta land det område där den nutida nationen Israel med omnejd är belägen. Eftersom man inom församlingen anser Gud vara en ”historiens Gud”, vilket

---

²⁶ Ahlberg 2013: 56-57.

²⁷ Gunner 1996: 354.

²⁸ Gunner & Smith 2014: 2.

innebär att Gud verkar ”genom historia, geografi och statistik, det vill säga med människor, platser och fakta”,²⁹ menar man att ovanstående verser inte bör tolkas som en allegori eller symbolisk händelse, utan att Gud ”handlar i och med verkligheten”³⁰ och därför rättmätigt skänkt det beskrivna landområdet till Abraham och hans ättlingar, och lovat dem detta för all evig tid. Verserna hänvisas ofta till då man argumenterar för att det judiska folket äger ”rätten” till området där staten Israel är belägen, samt omnejd.

Jag skall hämta er hos de främmande folken, samla in er från alla länder och föra er till ert eget land. Sedan skall jag bestänka er med rent vatten och göra er rena. Ni har orenat er med alla era avgudabilder, men jag skall göra er rena. Jag skall ge er ett nytt hjärta och fylla er med en ny ande. Jag skall ta bort stenhjärtat ur kroppen på er och ge er ett hjärta av kött. Med min egen ande skall jag fylla er. Jag skall se till att ni följer mina bud och håller er till mina stadgar och lever efter dem. Ni skall få bo i det land jag gav era fäder. Så skall ni vara mitt folk, och jag skall vara er Gud.

Hesekiel 36:24-28

I dessa verser talar Gud till ”Israels folk”, som han skingrat som straff för att de inte levte enligt det förbund som de ingått. Gud säger att Han ska hämta dem från de främmande länder dit de fördrivits, och de ska åter få bo i det land Han gav deras fäder. Inom Livets Ord används dessa verser profetiskt; man ser att Gud ska ”hämta sitt förskingrade folk tillbaka till Israel igen.”³¹ Bland annat ses bildandet av staten Israel år 1948 som ett delvist uppfyllande av denna förutsägelse.³²

Därför skall det komma en tid, säger Herren, då man inte längre säger ”Så sant Herren lever, han som förde israeliterna ut ur Egypten” utan ”Så sant Herren lever, han som förde israeliterna ut ur Nordlandet och alla andra länder dit han fördrivit dem.” Ty jag skall låta dem återvända till den mark som jag gav åt deras fäder. Nu sänder jag bud efter många fiskare, säger Herren, och de skall fiska dem. Sedan skall jag sända bud efter många jägare, och de skall jaga dem ner från varje berg och varje höjd och ut ur klyftorna.

Jeremia 16:14-16

Dessa profetiska verser ser man också inom Livets Ord delvis ha uppfyllts:

---

²⁹ Ekman 1995: 24.

³⁰ Ekman 1995: 24.

³¹ Ekman 2004: 127.

³² Ekman 2004: 127.

Under slutet av 1980-talet förverkligades Jeremias ord med en kraft som knappast någon hade väntat sig. Sovjetunionens murar som under många år effektivt hindrat judar från att utvandra föll med dunder och brak, och vägen var öppen för de ryska judarna att återvända till Israel.³³

Men det stora uttåget från "Nordlandet", som målas upp som ett nytt Exodus, syftar inte till det som Andersson beskriver i citatet ovan, utan om en kommande händelse som ska ta plats någon gång i framtiden.

Dessa verser ur Jeremia refererar man flera gånger till i litteratur utgiven av Livets Ord, då man vill visa vikten av att verka inom Ryssland och forna Sovjet, och den profetiska betydelse som platsen sägs ha:

"Norr om Israel är inte norr om Rom, New York eller Stockholm", skriver Ekman i *Judarna – framtidens folk*. "Norr är norr om Jerusalem, och rakt norr om Jerusalem ligger i dag Moskva. 'Nordlandet' och 'yttersta norden' är dagens Ryssland."³⁴

Den senare av verserna ur Jeremia, 16:16, verkar även vara inspirationen för det arbete som så kallade "fiskare" utför som del av församlingens verksamhet. Arbetet innebär att man "fiskar" fram judar som lever på svårtillgängliga eller ogästvänliga platser, informerar dem om Operation Jabotinskys verksamhet, och hjälper dem på olika sätt.³⁵

[...]Jag skall välsigna dem som välsignar dig, och den som smädar dig skall jag förbanna. Och alla folk på jorden skall önska sig den välsignelse som du har fått."

Första Moseboken 12:3

Denna vers hänvisar Ekman till då han beskriver hur man inom församlingen förstått vikten av att välsigna det judiska folket och nationen Israel.³⁶

2.3 Församlingen Livets Ord

Livets Ord som begrepp används ofta på många olika sätt. I egentlig bemärkelse är det namnet på en kristen stiftelse, bildad 1983 i Uppsala,³⁷ och en mängd församlingar – den första även den startad i Uppsala – som är del av den så kallade Trosrörelsen. Trosrörelsen

---

³³ Andersson 1997: 25.

³⁴ Ekman 1995: 67.

³⁵ För utförligare beskrivning av "fiskearbetet", se sida 15-16.

³⁶ Ekman 2004: 128; Andersson 1997: 26.

³⁷ Skog, Margareta 2015.

är, enligt beskrivning av församlingens Anders Germars artikel ur *Svenskt frikyrkoklexikon*, ett "svenskt trossamfund av kongregationalistiskt, neopentekostal karaktär", inspirerat av den första församlingens grundare, Ulf Ekman.³⁸ Trosrörelsens predikantorganisation (förkortad TRPO) som grundades år 1995, hade under 2006 120 medlemmar. Ur ett globalt perspektiv klassar församlingen sig själv som del av den pingstkarismatiska rörelsen.³⁹

Ulf Ekman prästvigdes inom Svenska kyrkan i Göteborgs stift år 1979, och arbetade som studentpräst i Uppsala åren 1979-1981. Efter detta studerade han ett läsår i USA vid *Rhema Bible Training Center* i Tulsa, Oklahoma. Han mottog under denna tid vad han upplevde vara ett "Guds tilltal", om att han skulle starta en bibelskola i Sverige. Under våren 1983 grundar Ekman församlingen Livets Ord i Uppsala.⁴⁰

Kent Gunnarsson redogör i sin avhandling från 2004 hur Ekman med hjälp av sitt kontaktnätverk – utgjort bland annat av medlemmar ur Metodistkyrkan, Ashramrörelsen, Svenska kyrkan, Evangeliska fosterlandstiftelsen och studentorganisationen Credo – vann ingång i Sveriges kristna miljöer, och med inspiration från amerikanska rörelser och förkunnare lärde sig bland annat pedagogik och organisation. "Alla dessa nätverk utvecklades senare till församlingen Livets Ord, där ekonomiska resurser kunde frigöras och användas, för att sprida den nya teologin", skriver Gunnarsson.⁴¹

Stor del av Livets Ords verksamhet centreras kring missionsarbete. Församlingen i Uppsala har drivit flera större missionsprojekt – två av vilka beskrivs i större detalj i uppsatsens kommande avsnitt – och mycket av det arbete som förs internationellt fokuseras på bibelundervisning. Många församlingar som startats internationellt bär namnet Livets Ord, även om de inte grundats formellt från huvudorganisationen i Uppsala. År 2006 fanns bibelskolor etablerade i sex länder, modellerade efter Livets Ord Bibelcenter i Uppsala.⁴²

"Vi är egentligen en stor missionsorganisation som utgår ifrån en lokal församling och det tror jag att allt fler har upptäckt: att vi är stora utanför Sverige", sade Ekman år 2008 i en intervju för tidningen Dagen.⁴³

---

³⁸ Gerdmar 2014: 274.

³⁹ Gerdmar 2011: 185.

⁴⁰ Gunnarsson 2004: 82.

⁴¹ Gunnarsson 2004: 83.

⁴² Gerdmar 2011: 186-187.

⁴³ Jaktlund 2008.

I dagsläget finns två dotterförsamlingar i Sverige. År 2000 grundades Livets Ord i Jönköping av Stefan och Marie Salmonsson.⁴⁴ Följande år startades även en församling i Göteborg.⁴⁵ Ytterligare en församling har funnits i Gävle, men denna lades ned år 2008.⁴⁶ I folkmun syftar man dock ofta till församlingen i Uppsala då man talar om "Livets Ord", och det är även så begreppet fortsättningsvis kommer användas i denna uppsats.

Livets Ord hade under verksamhetsåret 2013/2014 cirka 3300 församlingsmedlemmar. Verksamheten består av gudstjänster, veckoregelbundna mötesgrupper, årliga konferenser på olika teman, socialt arbete, samt undervisning genom skolverksamhet, Livets Ords Teologiska Seminarium och Livets Ords Bibelcenter.⁴⁷

2.4 Arbeten och projekt

Operation Jabotinsky är namnet på en verksamhet startad år 1993 av Livets Ord. Syftet med aktionen var att hjälpa ryska judar att emigrera till Israel.⁴⁸

För att ge bättre en bättre kontext över hur församlingens verksamhet kom att leda upp till starten av Operation Jabotinsky, presenteras först det tidigare arbete församlingen bedrev inom forna Sovjet-området.

2.4.1 Ryska inlandsmissionen och tidigare arbete

År 1989 åkte Ulf Ekman till dåtida Sovjetunionen tillsammans med Carl-Gustaf Severin, tidigare andrepastor i Södermalmskyrkan. Resan gjordes tillsammans med Lester Sumrall och ett antal fler amerikanska pastorer. Resmålen var städerna Leningrad och Tallin. På hemvägen drabbades Ekman av smärta i sitt öra, och beskriver att han upplevde detta som en "attack från fienden för att vi varit inne i Sovjet".

Severin, som flera gånger tidigare besökt till området sedan 1985, flyttade efter resan med familj till Uppsala och började arbeta inom församlingen. Under ett samtal där Ulf, hans fru Birgitta, och Carl-Gustaf bad för och diskuterade Sovjet upplevde de att Gud ville att ett intensivt missionsarbete till Ryssland och Östeuropa skulle föras. Ulf upplevde även att han

---

⁴⁴ Livets Ord i Jönköping 2015.

⁴⁵ Livets Ord i Göteborg 2015.

⁴⁶ Eklind 2008.

⁴⁷ Stiftelsen Livets Ord 2014: 5-6.

⁴⁸ Andersson 1997: 8.

fått en uppenbarelse där Gud berättat för honom att Livets Ord skulle investera 40 miljoner svenska kronor under fyra års tid för att evangelisera i Sovjetområdet.⁴⁹

Under mötet föddes idén till Ryska Inlandsmissionen, vilket blev namnet för Livets Ords missionsarbete i forna Sovjet. ”Uppdraget var inte bara att evangelisera i Baltikum och i de stora städerna i västra Ryssland, utan att tränga djupare in i det egentliga Ryssland, in i Sibirien bortom Uralbergen”, skriver Ulf Ekman om projektet.⁵⁰

Ett av de första stegen i arbetet blev att samla in pengar för att finansiera ett inköp av hundra videobandspelare. Under en konferens år 1989 invigde man dessa och skickade dem till olika platser i Sovjet. På detta sätt kunde man skicka videokassetter, och därmed skapa ett alternativt och effektivt sätt att sprida bibelundervisning, utöver litteratur och besök,⁵¹ ”[m]ålet var att [kassetterna] skulle nå de små spirande grupper som fanns och förse dem med undervisning, och många av dem blev sedan etablerande församlingar”, sa Christian Åkerhielm, missionsdirektor inom Livets Ord, i en intervju för tidningen Dagen.⁵²

I januari 1990, strax efter Berlinmurens fall, arrangeras en andra resa där Ekman och Severin besöker Donetsk, Moskva och Tartu. Under båda resor knöts kontakter med människor som beskrivs ha varit av stor vikt för det fortsatta arbetet.⁵³

Under en nyårskonferens som hölls vid årsskiftet 1990-1991 besökte en grupp ryska ungdomar församlingen. Med på besöket fanns även en före detta tjänsteman inom KGB, som lade fram ett förslag till Ekman: ett gammalt tåg som använts för propagandarbete av Komsomol, ungdomsförbundet till Sovjetunionens kommunistiska parti, togs inte längre i bruk och fanns därför tillgängligt för uthyrning.⁵⁴

Ekman beskriver i boken *Denna välsignade press!* hur han tidigt i arbetet kring Ryska Inlandsmissionen upplevt en inre syn där han sett ett tåg ta avgång från Uppsala, fyllt med biblar, böcker, kassetter, mat, medicin, och ungdomar. I synen gick tåget genom Ryssland

---

⁴⁹ Ekman 2004: 107.

⁵⁰ Ekman 2004: 107.

⁵¹ Ekman 2004: 108.

⁵² Jaktlund 2008.

⁵³ Livets Ord 2010a.

⁵⁴ Ekman 2004: 114.

och spred evangeliet längs sin färd. Ekman tolkade ursprungligen synen som en "andlig" bild, en slags riktlinje för hurdant arbete Gud ville att församlingen skulle föra i området.⁵⁵

Under två somrar – 1991 och 1992 – hyrde församlingen tåget och körde det från Sankt Petersburg i väst till Chabarovsk i sydöstra Sibirien. Med på tåget fanns ett 20-tal pastorer⁵⁶ och ungdomar från församlingen, som då tåget stannade vid större stationer anordnade dramauppvisningar, möten, och besök till skolor, sjukhus, barnhem och liknande institutioner. Arbetet var av stor skala, och får i efterhand anses varit lyckat då församlingar uppges ha startats vid nästintill varje ort där tåget stannat.⁵⁷

Livets Ord hade innan Operation Jabotinskys start även varit engagerade i att hjälpa ryska judar. Från 1980-talets slut och framåt ökade antalet ryska emigranter till Israel stort. Under hösten 1990 engagerade Livets Ords sig starkt för att hjälpa judar från Leningrad, nuvarande Sankt Petersburg, som emigrerade till Israel via båt med Sverige som transitland. Man arrangerade värdfamiljer hos vilka utvandrarerna tillfälligt kunde bo, och träffade de resande och umgicks med dem under den tid de uppehöll sig i Sverige.⁵⁸

Under denna tid började man också inom församlingen att samordna så kallade "fiskeresor", där man bland annat arrangerade kulturaftnar för den judiska befolkningen i olika ryska städer. Vid kulturaftnarna stod främst bibelord, sång och musik på schemat.⁵⁹

En av de mest drivande inom dessa fiskeresor, Margaretha Jägerhult, beskriver arbetet hon utförde som följer:

Jag åkte först till orterna, jag ordnade allt. Fanns det en judisk kommunitet så sa jag, jag kom inte här ifrån, så här,⁶⁰ utan jag sa "ska vi göra det här tillsammans?". [...] Men fanns det ingenting, då ordnade vi själva. Eller, jag själv.⁶¹

Margaretha beskriver att det budskap som var centralt på kulturaftnarna var *aliya* – judisk invandring till Israel.⁶² Då hennes jobb som samordnare av dessa resor var att försöka "fiska"

---

⁵⁵ Ekman 2004: 108.

⁵⁶ Jaktlund 2008.

⁵⁷ Ekman 2004: 115.

⁵⁸ Andersson 1997: 25.

⁵⁹ Andersson 1997: 25.

⁶⁰ Margaretha gör här en svepande rörelse uppifrån och ned med handen, och rör om i luften.

⁶¹ Margaretha Jägerhult, *I närbild*, 1 mars 2015.

⁶² Kronholm 2015.

fram människor som antingen undanhållit eller inte haft närhet till sin judiska identitet, såg Margaretha att fokus på *aliya* hade stor vikt:

[D]et var [*aliya*] som var budskapet egentligen, att vi skulle hitta människor så att deras identitet skulle komma fram, och det var därför kulturfesterna var så viktiga, därför att då påmindes dem om någonting.⁶³

Denna typ av verksamhet uppges ha varit en central del av arbetet som kom att föras inom forna Sovjetunionen i samband med Operation Jabotinsky, och omnämns bland annat av Ulf Ekman i en ledartext från år 2000:

Men i denne [chefsansvarige vid Jewish Agency:s] ögon såg jag klart behovet av att vi måste göra mer. Inte minst bad han oss att skaffa fram fler "fiskare" som kan gå in i svårtillgängliga regioner och nå judar som ännu inte nåtts.⁶⁴

2.4.2 Operation Jabotinsky

I februari 1993 arrangerar Livets Ord en studieresa till Israel där 45 ryska pastorer är inbjudna att delta. Under resans gång upplever Ulf Ekman att Gud talar till honom, och säger: "ta ut judarna ur Sovjetunionen!".⁶⁵

I samband med Livets Ords sedan tidigare etablerade engagemang för Israel och judars situation i forna Sovjet, gör detta att projektet Operation Jabotinsky sätts igång under året. Ett fartyg av typen C1-M-AV1⁶⁶ skänks till församlingen av det amerikanska paret Sharon och Stan Langaker, som vid denna tid är studenter vid Livets Ord Bibelcenter.⁶⁷

Skeppet tillverkades ursprungligen år 1945 för den amerikanska flottan, och tjänstgjorde som styckegodsfartyg och trupptransportfartyg under namnet *Lock Knot*. Efter fyra år i tjänst placerades skeppet i Suisun Bays örlogsreserv och användes inte under 36 års tid, förrän fartyget sedan såldes till privata aktörer.⁶⁸ Makarna Langaker köpte skeppet år 1993 med intentionen att låta det användas av Livets Ord i församlingens Israelarbete.⁶⁹ Ett 30-tal människor reste från Skandinavien till Seattle för att arbeta med restaureringen av

---

⁶³ *I närbild* 2015.

⁶⁴ Ekman 2000: 180.

⁶⁵ Andersson 1997: 26-27.

⁶⁶ American Merchant Marine at War 2000.

⁶⁷ Andersson 1997: 57.

⁶⁸ Andersson 1997: 58.

⁶⁹ Andersson 1997: 57.

skeppet.⁷⁰ Det invigdes i juni 1994, och gavs det nya namnet *M/S Restoration*. Den 15 september 1994 anlände *Restoration* till Stockholm och förberedelser inleddes, bland annat genom införskaffandet av utrustning till skeppet och inredningen av det invändigt.⁷¹

När ett lämpligt färdmedel nu fanns att tillgå inleddes arbetet med att planera resor till Israel. Många kontakter knöts, bland annat med den kände judiske sångare David "Dudu" Fisher, som bidrog till projektet genom att hålla konserter i Sverige och Ryssland för att väcka intresse.⁷² Samtal inleddes med stora judisk-sionistiska organisationer, som Jewish Agency, för att etablera kontakt och se om möjligheter till samarbeten fanns.⁷³

Den 15 april 1995 kastade man loss från Stockholm och gav sig av.⁷⁴ Den första av Operation Jabotinskys resor via *M/S Restoration* tog avfärd 24 juni 1995,⁷⁵ och de fortsattes anordnas fram till 1998.⁷⁶ Totalt gjordes 14 resor med fartyget, och man hjälpte på detta sätt 1 321 människor till Israel. Efter 1998 ordnas transportresorna endast via flyg,⁷⁷ eftersom det går snabbare och blev mer kostnadseffektivt.⁷⁸

Stort fokus inom Operation Jabotinsky ligger vid att hjälpa ryska judars möjlighet till emigration. Utöver den fysiska resan i sig, som de som anordnades via *M/S Restoration*, handlar det även om att hjälpa till med exempelvis att hitta viktiga dokument och papper för de som saknar sådana, och att hjälpa med praktiska förberedelser för de som ska göra *aliya*.⁷⁹

Projektet verkar genom ett nätverk etablerat inom forna Sovjetunionen. "Baser", som man valt att kalla aktionens kontor, verkar i städer runt om i länderna. De är lokala kristna församlingar⁸⁰ där en kontaktperson från församlingen leder arbetet för Operation Jabotinsky på orten och samordnar exempelvis informationsträffar samt assisterar vid eventuella resor i närområdet.⁸¹ Från baserna försöker man bygga upp kontaktnät i området,

---

⁷⁰ Ekman 2004: 130.

⁷¹ Andersson 1997: 61-62.

⁷² Andersson 1997: 70.

⁷³ Andersson 1997: 44.

⁷⁴ Andersson 1997: 64.

⁷⁵ Ekman 2004: 131.

⁷⁶ Livets Ord 2010b.

⁷⁷ Nudel 2007.

⁷⁸ Jaktlund 2008.

⁷⁹ Livets Ord 2010b.

⁸⁰ Nudel 2007.

⁸¹ Andersson 1997: 28.

främst bland judar, men även andra kristna. Man undervisar i ämnen direkt relaterade till Israel, bland annat om landets lagar, rätten att flytta dit, och hur man kan gå till väga för att flytta. Under 2007 hade man ett hundratal kontor runt om i forna Sovjet.⁸² Som mest låg antalet runt 175, alla i olika städer.⁸³

År 2007 uppgav dåvarande ansvarig ledare för Operation Jabotinsky att man årligen hjälper strax under 1000 personer att ta sig till Israel.⁸⁴ Projektet har även syften utöver att assistera och informera kring emigration: man arbetar för att informera kring Israel och judar, kring förintelsen och "den israelisk-arabiska konflikten", och kring antisemitism och antisionism.⁸⁵ "Vi har bland annat undervisat över 25 000 elever i statliga ryska, ukrainska, estniska, lettiska och litauiska skolor om Förintelsen, kopplat till den moderna antisemitismen", säger Lennart Fjell i ett reportage till tidningen Menorah.⁸⁶

Arbete med aliya bedrivs fortfarande, men huvudsakligen genom Moskva, där en större Livets Ord-församling finns. Från församlingen i Uppsala har Operation Jabotinskys huvudsakliga fokus numer flyttats från aliya till humanitärt arbete inom Israel.⁸⁷

På sin nuvarande hemsida uppger Livets Ord att man genom Operation Jabotinsky hjälpt 18 000 judar att emigrera till Israel sedan projektets start.⁸⁸

Namnet för aktionen togs efter den judiske ukrainaren Vladimir, även känd som Ze'ev, Jabotinsky. Han var en stark förespråkare för revisionistisk sionism, och grundade bland annat organisationen *New Zionist Organization* i opposition mot *World Zionist Organization* och det socialistiska partiet *Mapai*.⁸⁹

I skildringar givna av medlemmar ur Livets Ord belyser man ofta den gärning för Europas judar som Jabotinsky utförde innan förintelsens utbrott då man talar om honom. Maria Andersson skriver i sin reseskildring *Släpp mitt folk: historien om Operation Jabotinsky* att:

---

⁸² Nudel 2007.

⁸³ livetsordplay 2011.

⁸⁴ Nudel 2007.

⁸⁵ Livets Ord 2010b.

⁸⁶ Nudel 2007.

⁸⁷ Sørensen 2015: 97-102.

⁸⁸ Livets Ord 2015a.

⁸⁹ Persson 2015b.

På ett kusligt insiktsfullt sätt såg han den massförintelse av judar som skulle äga rum under 1930- och 1940-talen. Därför reste han runt i hela Östeuropa och Sovjetunionen för att mana judarna att vända hem till Palestina, deras eget land. Jabotinsky såg hur snaran sakta drogs åt kring de östeuropeiska judarna och sparade ingen iver på att övertyga dem. [...] I dag börjar situationen i Ryssland likna den i 1930-talets Tyskland, och därför vill vi arbeta i samma anda som Vladimir Jabotinsky gjorde.⁹⁰

På liknande sätt talar Roar Sørensen i programmet Kväll med Ulf Ekman, då han svarar på frågan varför man valt detta namn:

[H]an gjorde en grej, och det är just därför vi har det här namnet. Vladimir Jabotinsky, på 30-talet, så åkte han runt i Europa för han såg faran som kom när Hitler och nazisterna kom till makten. Så då åkte han runt till olika länder i Europa bland judiska miljöer och sa: "ni måste göra slut på diasporan innan diasporan gör slut på er" [...] ⁹¹

Ulf Ekman skriver som svar på vad han anser vara en felaktig historisk framställning av Jabotinsky, att:

Varför vi har valt att använda hans namn är bland annat därför att han under 1930-talet reste runt med brinnande profetisk iver och vädjade till judar i Polen och Östeuropa att lämna Europa innan det var för sent.⁹²

Sørensen poängterar att det är viktigt att förstå att projektets namn tar inspiration från Jabotinskys gärning i Östeuropa, och att man inte bör läsa in de övriga åsikter som Jabotinsky stod för i projektet eller dess namn.⁹³

---

⁹⁰ Andersson 1997: 38-39.

⁹¹ livetsordplay 2011.

⁹² Ekman 2000: 184.

⁹³ Sørensen 2015: 109-112.

3. Undersökning

Till undersökningen har samtliga funna återgivna motiveringar delats in i fem kategorier. Kategorierna är utformade efter teman, där de motiveringar som återges i var kategori är av samma eller likartad karaktär. Valet av kategorier är format efter urskiljningsbara "sfärer" som är tydligt återkommande i motiveringarna.

Jag anser detta vara ett möjligt och rimligt alternativ att sortera projektets motiveringar på detta sätt. Säkerligen finns fler sätt att presentera en undersökning av detta slag, och fler möjliga kategorier att utforma baserat mitt valda material. Dessa första fyra upplever jag dock som mest särpräglade och därmed lämpade för min undersökning. En ytterligare sista kategori är reserverad för motiveringar som inte faller väl in under de tidigare ämnesspecifika grupperna.

Den första kategorin kallas *politiska och humanitära motiveringar*. Här placeras motiveringar som stammar ur politiska perspektiv och argument. Kategorin behandlar motiveringar som rör sig kring samhällliga och globala frågor, problem och värderingar, men utan att referera till en religiös tro eller urkund. Kategorin inkluderar även motiveringar av humanitära karaktär.

Den andra kategorin kallas *bibelteologiska motiveringar*. Här infaller teologiska motiveringar som baseras på bibelverser, och argument som på annat sätt motiveras av kristen teologi eller personlig tro. Kategorin behandlar motiveringar som stöds av specifika bibliska verser, eller som redogör för en normativ föreställning om vad en kristen tro eller kristen människor "bör" känna, tänka, tro eller anse.

I den tredje kategorin placeras argument som jag valt kalla *politiska/bibelteologiska motiveringar*. Dessa är en slags sammangjutning av föregående två kategorier, då de utgörs av både politiska och teologiska ställningstaganden; ett exempel på ett påstående som skulle placeras i denna kategori, är att judarna enligt bibliska texter blivit lovade det land där nationen Israel är belägen, och därför bär äganderätten till detta – detta klassificeras som ett politisk/bibelteologiskt påstående, eftersom det motiveras med hjälp av Bibeln, men onekligen även måste ses som ett politiskt ställningstagande med tanke på den situation som råder i Mellanöstern. Kategorin behandlar motiveringar där man sammangjuttit

inledande två "sfärer", och man därför varken kan klassificera dem vara av en övervägande politiskt grundad eller övervägande bibelteologiskt grundad karaktär.

Den fjärde kategorin behandlar motiveringar som är av *millenaristisk karaktär*, alltså sådana som relaterar till vissa profetior återgivna i Bibeln, den bibliske Messias ankomst, och ett kommande förväntat tusenårsrike. Livets Ords trosteologi kring detta ämne härleds ur Bibelns texter och skulle således kunna placeras under kategorin *bibelteologiska motiveringar*. Jag har dock valt att placera dessa i en egen kategori, eftersom jag upplever en tydlig skillnad i när och hurdan kontext millenaristiska motiveringar förekommer. Med tanke på mina valda föreställningar, där en behandlar just frågan kring Operation Jabotinsky som millenärt projekt, blir denna kategorisering alltmer lämplig. I kategorin behandlas motiveringar genom vilka man hänvisar till trosföreställningar om millenaristiska kommande skeenden som del av en av Gud utformad plan för skapelsen, och genom vilka man förstår samtida och historiska händelser som tecken på detta.

Den sista kategorin kallas för enkelhetens skull *övriga motiveringar*. Här samlas motiveringar som framgår, men som inte faller väl in under någon av de tidigare kategorierna; ett exempel på sådan motivering är upplevda personliga tilltal från Gud.

3.1 Politiska och humanitära motiveringar

"Operation Jabotinsky [] är ett humanitärt projekt med syfte att hjälpa ryska judar att undkomma den ökande antisemitismen."⁹⁴

Ovanstående citat är hämtat ur boken *Religion i Sverige*, från artikeln "Livets Ord". Artikeln är skriven av Anders Gerdmar, tidigare ansvarig för pastorsutbildningen vid nu avvecklade Livets Ords Teologiska Seminarium.⁹⁵aktionen beskrivs inte vidare i artikeln, utan sammanfattas som man ofta inom församlingen gör; Operation Jabotinskys mest fundamentala syfte är att assistera ryska judar, och man gör det eftersom de är en utsatt grupp. Ett sätt att assistera är att hjälpa till i frågor och problem gällande emigration, eller som man på församlingens äldre hemsida formulerat det: "vi tar judar från forna Sovjetunionen hem till Israel".

---

⁹⁴ Gerdmar 2011: 187.

⁹⁵ Skandinavisk Teologisk Högskola 2014; Livets Ord 2015b.

Ryssland har en mörk historia gällande antisemitism. Under det tidiga 1900-talet förekom våldsamma pogromer, ibland uppmuntrade av myndighetsorgan, där tusentals judar mördades. Efter den ryska revolutionen var konspirationsteorier som menade att det hela var en komplott arrangerad av judarna vanligt förekommande, bland annat på grund av att *Sions vises protokoll* vid tiden fått internationell spridning.⁹⁶ Vid Sovjetunionens fall föddes den ryska nyfascismen, skriver Magnus Ljunggren i Svenska kommittén för antisemitisms nyhetsbrev, och pekar på starka antijudiska inslag och att "de antisemitiska utfallen kommer allt tätare" i dagens Ryssland.⁹⁷

I en ledartext från år 2000 återberättar Ulf Ekman ett samtal han fört med en representant från Jewish Agency: "När vi träffades värdade han till mig på ett sätt som jag nästan inte var beredd på. 'Du förstår inte', sade han, 'men antisemitismen bara ökar och ökar.'⁹⁸

Antisemitismen är utbredd i Ryssland. Källor som refereras till ovan talar om det, och återkommande skildras det i Livets Ords material centrerat kring Operation Jabotinsky; judar utsätts, diskrimineras, och förföljs.

Operation Jabotinsky är Livets Ords försök att göra någonting för de ryska judar som lider av antisemitism – "vad kan kyrkor göra, vad kan vi kristna göra?" frågar man publiken inför ett inslag om aktionen i programmet *Kväll med Ulf Ekman*.⁹⁹

"Vi såg ju det som ett humanitärt arbete, eftersom de verkligen levde i väldigt svåra omständigheter", säger Roar Sørensen i en intervju, "och när vi började så var antisemitismen rätt så stor i före detta Sovjetunionen. Så det var ett humanitärt arbete där vi tog dem till Israel [...]"¹⁰⁰

"[H]jälpbehovet är stort [...] Många behöver oss", uppger före detta ledningsansvarige Lennart Fjell i en intervju.¹⁰¹ "Det handlar om att rädda människor ifrån prekära situationer."¹⁰²

---

⁹⁶ Forum för levande historia 2015.

⁹⁷ Ljunggren 2014.

⁹⁸ Ekman 2002: 180.

⁹⁹ livetsordplay 2011.

¹⁰⁰ Sørensen 2015: 61-64.

¹⁰¹ Nudel 2007.

¹⁰² livetsordplay 2011.

Ekman understryker denna motivering i en debattartikel i *Dagens Nyheter*, efter att ha mottagit vad han anser är ohederlig och felaktig kritik:

Vårt engagemang för att hjälpa tusentals ryska judar, ofta från situationer som präglas av antisemitisk förföljelse, är motiverat av medmänsklighet. Dessa är utsatta människor. Vi vill ta ställning emot och aktivt bekämpa antisemitism varhelst den sticker upp sitt fula ansikte.¹⁰³

Men detta citat framkommer en annan yttrad motivation till arbetet: man vill ta ställning mot och aktivt motarbeta antisemitism. Utöver att fysiskt "rädda" utsatta judar genom att "ta" dem till Israel, arbetar man för detta genom att bedriva undervisning på olika sätt. Som tidigare nämnt är en slags undervisning den som sker via "fiskeresor" och kulturnätter, där man undervisar om exempelvis aliya och judisk kultur för judar, men i beskrivningar om Operation Jabotinskys arbete redogörs även att stor mängd undervisning riktas till kristna och ospecificerade målgrupper: "[u]ndervisa kristna om Israel", "[u]ndervisa om den israelisk-arabiska konflikten" och "[i]nformera och undervisa om förintelsen" är några av de punkter som redovisas på församlingens äldre hemsida.¹⁰⁴ Som nämnt i tidigare delar av uppsatsen har man genom Operation Jabotinsky även undervisat elever i statliga skolor i bland annat Estland, Ryssland, och Ukraina.¹⁰⁵

Behovet av undervisning ses har stor vikt inom församlingen, inte minst i rollen som kristen; detta, tillsammans med ett behov av att ge vad man anser vara en mer rättvis porträttering av Israel framgår i Ekmans bok *Denna välsignade press!*:

"[K]ristna [behöver] göra upp med, avsäga sig och börja bekämpa all form av antisemitism [...] Så många kristna har blivit lurade av massmedias ytliga och fördomsfulla rapporter om Israel."¹⁰⁶

Vikten av att tydligt ta ställning mot antisemitism talar Sørensen om i ett samtal gällande faran kring så kallad "smygantisemitism":

[Smygantisemitismen] påverkar det breda laga samhället. Det är som att ett uttalande läggs på ett annat uttalande negativt mot judarna, och från början så reagerar man lite – om man verkligen är involverad i

---

¹⁰³ Ekman2003.

¹⁰⁴ Livets Ord 2010b.

¹⁰⁵ Nudel 2007.

¹⁰⁶ Ekman 2004: 126.

det så reagerar man – men efter ett tag så blir det så mycket att man orkar inte att ställa upp emot det. Då blir man passiv, och då smyger sig antisemitismen in.¹⁰⁷

Min förståelse av detta citat är, att genom att tydligt ta avstånd från, och stå emot antisemitism, minskar man risken för ”smygantisemitismen” att spridas i samhället – det är viktigt att aktivt ta ställning och inte bli passiv, för ju mer man ”tillåter” antisemitiska handlingar och uttryck att ta plats i samhället, ju mer normaliserade blir de i människors medvetanden och i samhället som helhet.

Politiskt är Livets Ord tydliga med att de stödjer Israel, och Operation Jabotinsky är också del i detta. I det inledande citatet för denna uppsats, säger man att Operation Jabotinsky delvis utförs eftersom att det stärker Israel, och man anser det viktigt att i rollen som kristen stå upp för Israel, och vill därför uppmana andra kristna att göra detsamma.¹⁰⁸

Ekman (i egenskap som representant för Livets Ord) argumenterar för nationen Israels existensberättigande och dess varande som ett ”hem” för det judiska folket bland annat genom Balfourdeklarationen från 1917, där den brittiska regeringen, som kontrollerade Palestina under mandatstyre mellan åren 1922-1947, såg ”med gillande på upprättandet av ett nationellt hem i Palestina för det judiska folket”.¹⁰⁹ Han hänvisar också till det förslag som lades fram av FN år 1947, gällande uppdelandet av Palestina till en judisk respektive arabisk stat.¹¹⁰

Slutligen menar man att det är viktigt att utföra Operation Jabotinskys arbete i nuet, medan man har möjligheter på sin sida. Ofta nämner man hur det innan 1980-talets slut var omöjligt för judar inom Sovjetunionen att flytta. Litteraturen som utgör mitt material är daterat till olika årtal, men en iver i att ta vara på chansen medan den finns är spridd genom många av dem; en osäkerhet gällande det politiska klimatet beskrivs, tillsammans med en rädsla för att läget snabbt kan komma att ändras:

Genom Sovjetunionens fall öppnades dörrarna för de ryska judarna att återvända. Ett fönster hade öppnats och en möjlighet infann sig, men för hur länge? [...] Ja, stunden har kommit för att snabbt och

---

¹⁰⁷ livetsordplay 2011.

¹⁰⁸ Livets Ord 2010b.

¹⁰⁹ Andrén 2015.

¹¹⁰ Persson & Schierenbeck 2015; Ekman 2003.

effektivt ta vara på möjligheten medan den finns, att ta ut så många ryska judar som möjligt ur före detta Sovjetunionen.¹¹¹

”Du förstår inte”, sade han, ”men antisemitismen bara ökar och ökar. Vi måste få ut dem nu. Visst skall vi jobba långsiktigt, men vi vet inte hur det ser ut i morgon. Vi måste göra insatserna i dag.”[...] Nu är det tid att mer än någonsin hjälpa ryska judar att återvända till sitt urgamla hemland, Israel. Låt oss inte förtrötta att göra vad gott är! I morgon kan det vara för sent.¹¹²

3.2 Bibelteologiska motiveringar

Den mest centrala bibelteologiska motiveringen när det kommer till Operation Jabotinsky ter sig vara de återkommande bibliska profetior som talar om det judiska folkets återkomst till det land Gud lovat deras förfäder.

”Mer och mer förstod vi att vi måste hjälpa de ryska judarna hem till Israel. Bibeln talar klart om att Gud skall hämta sitt förskingrade folk tillbaka till Israel igen”, skriver Ekman och hänvisar till Hesekiel 36:24-28.¹¹³

I samma text hänvisar man till bildandet av staten Israel som del av dessa profetiors uppfyllande, och man beskriver även en förståelse av arbetet inom Operation Jabotinsky som del av uppfyllandet.¹¹⁴

”[V]i [började] arbeta tillsammans med förståelsen som vi har av de bibliska profetiorna, där det står om att Israels barn ska återsamlas i landet, och även att hedningar, eller icke-judar, ska hjälpa till med den processen”, förklarar Sørensen.¹¹⁵ ”I 2000 år har judar och kristna utifrån bibliska utsagor trott på en återkomst till Israel för det judiska folket”,¹¹⁶ och således ser man Operation Jabotinsky, som delhjälpare i denna återkomst, vara ett bibliskt arbete.¹¹⁷

Att arbetet tar plats i forna Sovjetområdet har dessutom särskild vikt, med hänvisning till Jeremia 16:14-16, som talar om det kommande uttåget från ”nordlandet”. Ekman skriver bland annat om dessa verser i boken *Judarna – framtidens folk*:

---

¹¹¹ Ekman 2004: 127, 134.

¹¹² Ekman 2002: 180, 185.

¹¹³ Ekman 2004: 127.

¹¹⁴ Ekman 2004: 127.

¹¹⁵ Sørensen 2015: 58-60.

¹¹⁶ Ekman 2003.

¹¹⁷ Livets Ord 2010b.

Norr om Israel är inte norr om Rom, New York eller Stockholm. Norr är norr om Jerusalem, och rakt norr om Jerusalem ligger i dag Moskva. 'Nordlandet' och 'yttersta nordnen' är dagens Ryssland.¹¹⁸

De judar som emigrerat från Ryssland och forna Sovjet – med Operation Jabotinskys hjälp eller på egen hand – är inte del av detta stora uttåg, menar Ekman: "Det har inte inträffat ännu, men det kommer med absolut säkerhet att ske."¹¹⁹ Dock förstår man genom dessa bibelord att Ryssland, "Nordlandet", är en speciell plats med särskild profetisk vikt.

Ofta sätter man inom Livets Ord in samtida och historiska skeenden som delar av ett övergripande bibelteologiskt sammanhang. Ekman beskriver exempelvis i stora delar av *Judarna – framtidens folk* "Guds plan" för skapelsen, och menar att man inte kan förstå vissa världsomvälvande händelser – exempelvis konflikten i Mellanöstern – utan att se dem ur denna specifika kristna kontext.

Många kristna har varit omedvetna om det spel som har pågått i Mellanöstern och inte fullt ut förstått att välsigna Israel.[...] Man har inte förstått Guds plan och Guds upprättelse för det judiska folket: att han skall föra dem både tillbaka till deras land och till honom själv. I och med tiden för Israels födelse har det som Psaltaren 102:14 talar om kommit: *'Du skall gripa in och förbarma dig över Sion, det är tid att du visar det nåd. Ja stunden har kommit.*¹²⁰

Min förståelse av ovanstående citat och resonemang är att man inom Livets Ord ser Bibeln som ett möjligt "verktyg" för att förstå Guds plan för världen, och i viss utsträckning förstå historiska händelser och skeenden i vår samtid. Del av Guds plan är judarnas återvändande till Israel, och genom Operation Jabotinsky blir man alltså inte bara del i uppfyllandet av specifika profetior, utan även i Guds frälsningsplan som helhet. Judarnas återsamlade i Israel är en signifikant del av denna plan – genom dem kan resten av världens folk frälsas: "[S]tunden har kommit för att driva undan all teologisk antisemitism och få en biblisk förståelse av det judiska folket, av olivträdets stam som bär grenarna (Rom 11:7, 18)."¹²¹

Normativa konfessionella föreställningen inom Livets Ord verkar enligt min bedömning vara att man som "äkta" kristen välsignar – vilket i praktiken kan ta uttryck som ett uttalat eller outtalat stödande av – Israel, både i en historisk, framtida och samtida kontext. "Varje

---

¹¹⁸ Ekman 1995: 67.

¹¹⁹ Ekman 1995: 67.

¹²⁰ Ekman 1995: 134.

¹²¹ Ekman 2004: 134.

pånyttfödd kristen har en kärlek till Israel i sitt hjärta”, menar Ekman. ”Varje troende som har upplevt kärleken som kommer emot honom från korset, kan inte annat än också tacka Gud för det folk som gav oss allt detta.”¹²² Ekman skriver även att allt fler fått upp ögon för vikten av att välsigna Israel tack vare de resor som församlingen anordnat till landet. Jag bedömer denna motivering som bibelteologisk då Ekman väljer att hänvisa till två bibelverser i samband med dessa texter:

Första Moseboken 12:3 säger ju: *’Jag skall välsigna dem som välsignar dig... ’* [...] Jesus säger ju till kvinnan vid Sykars brunn i Johannes evangelium 4:22: *’... frälsningen kommer från judarna.’*¹²³

Vid en intervju med Roar Sørensen talade även han om vikten av att välsigna Israel, och förklarade att välsignande kan ta uttryck i olika former, varav ett är praktiskt arbete: ”det här är ett sätt att uttrycka det på, att hjälpa till där man kan och då särskilt humanitärt; att hjälpa Israel på de sätt vi kan”.¹²⁴

Intressant att nämna är ett citat från en intervju med tidningen *Dagen*, där missionsdirektor Christian Åkerhielm besvarar en fråg kring humanitär hjälp:

Det är inte vår huvudverksamhet, men på en del platser finns det naturligtvis stora behov. Om jag som kristen kommer till ett fattigt område så är det naturligtvis en del av min kristna plikt att göra livet mer drägligt för människorna där.¹²⁵

Synen på humanitär hjälp som en kristen plikt bidrar med ännu en dimension till Operation Jabotinsky, vars arbete vid upprepade tillfällen beskrivs som just humanitärt motiverat. Detta blir ytterligare en aspekt av församlingens normativa föreställning kring kristnas egenskaper; som kristen *bör* man hjälpa människor i utsatta situationer, ryska judar inkluderat.

3.3 Politiska/bibelteologiska motiveringar

Livets Ord är som framgår tydligt uttalade i sitt stöd för den Israeliska staten och nationen. Man ser Israel som ett judiskt ”nationalhem”, och är därför inte blyga med att använda formuleringar som ”hem till Israel” och titulera nationen som judarnas hemland. ”Vi står för

---

¹²² Ekman 2004: 124.

¹²³ Ekman 2004: 128, 124.

¹²⁴ Sørensen 2015: 74-77, 83-87.

¹²⁵ Jaktlund 2008.

det judiska folkets rätt att leva i Israel. Den rätten är både historiskt, politiskt och bibliskt grundad, men den är absolut inte självklar”, skriver Ulf Ekman på *DN:s* debattsida, och i *Kväll med Ulf Ekman* diskuterar man ämnet som följer:

– ”[V]i är samlade här för att bygga ett hem, lägga hörnsten för det hemmet som ska skydda den judiska nationen”. Och den naturliga platsen för den judiska nationen att ha sitt hem, det är Israel. När vi tar judar dit så stärker vi också den judiska nationen.

– Och varför skulle de inte få bo där?

– Deras hemland.¹²⁶

Som Ekman citeras ovan ser man judarnas rätt till Israel som historiskt, politiskt och bibliskt grundad. I mitt material har jag huvudsakligen funnit bibliskt återgivna argument för detta.

När så Abram lyder Gud och går till landet säger Gud till honom: *’Åt din säd skall jag ge detta land’* (1 Mos 12:7). Det betyder att det folk som skall utgå från Abram skall få en plats – ett land – där de skall leva. När Lot har lämnat Abram, efter det att deras herdar har tvistat med varandra, talar Herren åter till Abram och säger: [1 Mos 13:14-17] [...] Så långt Abraham kan se åt alla håll ligger det land Gud lovat honom och hans efterkommande. För hur länge? Vers 15 säger: *’för evig tid.’*¹²⁷

Detta löfte är centralt för Livets Ords syn på Israel. Den nutida nationen Israels existens är berättigad – inte bara, men främst – tack vare Guds löfte till Abraham och efterkommande judiska patriarker. Landet är lovat till dem ”som arvedel till evärdlig tid”, skriver Ekman och hänvisar även här till 1 Mos 13:14-17.¹²⁸

Mer och mer framstod behovet av undervisning om Israel. För det första behöver vi undervisa om de bibliska löfterna angående folket, landet och framtiden. Även kristna som är positiva till Israel har ofta en dimmig bild av Israels rätt till landet i dag. De har inte sett att Gud verkligen har lovat dem detta lilla stycke land för evärdlig tid.¹²⁹

Eftersom man inom församlingen ser Bibeln som ett historiskt dokument, en nedteckning av faktiska händelser som utan tvivel har tagit plats, finns det inga argument som kan omkullkasta detta. ”Guds förbund till folket (löftet om ägandet av landet) ska gälla i evig

---

¹²⁶ livetsordplay 2011.

¹²⁷ Ekman 1995: 26.

¹²⁸ Ekman 2004: 125.

¹²⁹ Ekman 2004: 126.

tid”,¹³⁰ och därför är judarnas rätt till landområdet Palestina otvivelaktig och självklar – landet är Guds, och Gud har lovat dem rätten att ta det i bruk och leva i det.

Utöver argumentet att Gud slutit detta förbund, hänvisar man även till judarnas rätt till landet genom tre nyckelplatser – en grotta i Hebron, ett jordstycke i Sikem, och Araunas tröskplats, senare benämnd Moria berg, i Jerusalem – som i Bibeln beskrivs ha köpts av patriarkerna och därmed tillfallit de judiska fäderna ”på ett juridiskt korrekt sätt”.¹³¹

Förutom att Guds ord lovar Abrahams säd, israeliterna, hela landet, så är ju just dessa städer köpta och betalda av Abraham, Jakob och David. Dessa platser, om några, borde tillhöra Israel. Dessa köp har aldrig gått tillbaka, och mark som rätteligen är köpt tillfaller inte någon annan bara för att man reser ifrån den ett tag.¹³²

I vad som klassas som ytterligare en politisk/bibelteologisk motivering återkommer vikten av att stå upp mot antisemitism, fast här i en annan tappning; det är av stor vikt att bekämpa och aktivt stå upp och emot antisemitism, eftersom den är, som Ekman beskriver, en ”andemakt”. I ett kapitel betitlat ”antisemitismens förbannelse” beskriver man hur antisemitismen förutspåtts ända sedan syndafallets tid. ”Redan i Första Moseboken 3:15 säger Gud till Satan att kvinnans säd skall krossa ormens huvud”. Kvinnans säd blir Abrahams säd, som i sin tur blir Israels barn, från vilka Messias slutligen ska komma.

Genom Israels folk skall Gud välsigna mänskligheten. De skall vara annorlunda och älska Herren Gud av hela sitt hjärta. Inte undra på att det finns grogrund för hat mot Guds egendomsfolk i en fallen värld, med avgudadyrkan, själviskhet och gudsfientlighet.¹³³

Antisemitism stammar i grunden från hat och avundsjuka, skriver man i texten. Bakom den, och antisemitismens fiendskap, ligger en andemakt, ett ”demoniskt hat” som vill hindra Guds frälsningsplan för mänskligheten.¹³⁴

---

¹³⁰ Ekman 1995: 14.

¹³¹ Ekman 1995: 31-32.

¹³² Ekman 1995: 32.

¹³³ Ekman 1995: 35.

¹³⁴ Ekman 1995: 36.

Samma andemakt har manifesterats generation efter generation med samma målsättning: att förödmjuka, stoppa, förfölja och om möjligt utplåna. Målet har alltid varit detsamma, det är bara metoderna som har förändrats.¹³⁵

Del av denna förändring anser man vara antisionismen. Antisionism är endast antisemitism i en ny skrud, menar man, och de har båda samma mål: "att hindra judarna att komma in i sin av Gud givna kallelse".¹³⁶

Ekman fortsätter sedan, och menar att Mellanöstern inte kan ses vara annat än ett "andligt problem":

När politiker, som i och för sig visar välvilja mot Israel, ändå begär att Israel skall släppa den så kallade Västbanken, det vill säga Judéen och Samarien, och östra Jerusalem, visar det bara att de inte på något sätt har satt sig in i eller förstått problematiken. Judarna är Bokens folk, Bibelns folk – och Israel är Bibelns land, "det utlovade landet". Utan dessa referensramar blir problematiken i Mellanöstern obegriplig.¹³⁷

I en debattartikel Ekman skrivit som svar till kritik riktad mot Livets Ord förnekar han att Operation Jabotinskys arbete stärker israeliska bosättningar på Västbanken, men han benämner konsekvent aldrig bosättningar som del av någon ockupation. Min förståelse av detta är att man inom Livets Ord inte anser Israel ockupera något landområde, eftersom man anser landet vara lovat det judiska folket och därmed rättmätigt tillhöra Israel. Huruvida man inom Livets Ord anser så kallad Israel-kritik, med syfte till bosättningarna på Västbanken, vara en aspekt av den upplevda andemakten antisionism har jag inte funnit belägg för, men en sådan tolkning kan tänkas möjlig med hänvisning till församlingens föreställning kring antisionismen och antisemitismens grundläggande syfte och natur.

3.4 Millenaristiska motiveringar

I detta underkapitel riktas fokus på funna millenaristiska motiveringar till Operation Jabotinsky och dess arbete. Flera tidigare återgivna motiveringar har lätt berört detta ämne, men de uppvisas tydligast i de kontexter och citat som återges nedan.

---

¹³⁵ Ekman 1995: 39.

¹³⁶ Ekman 1995: 72.

¹³⁷ Ekman 1995: 73-74.

”Jerusalem är olik alla andra städer på jorden.” Så inleds kapitlet ”Jerusalem, Jerusalem” i Ekmans *Judarna – framtidens folk*. Staden är Davids stad, högtidernas stad och profeternas stad, men kanske mest av allt är den Guds och framtidens stad.

Är Israel bara en plats för ”helig historia”? Är det ett museum med ”heliga platser” dit människor kan komma och få en stunds uppbyggelse? I så fall spelar det egentligen ingen roll om landet tillhör Jordanien, kallas för Palestina eller administreras av FN. Då är det bara en nostalgisk skådeplats för olika religioner. Men nu är det inte så. Landet är för evigt knutet till folket, till löftena och till Gud. Alla dessa löften [...] gäller även i framtiden.¹³⁸

Åter igen tas Gud, folket, och löftena till det upp. Detta är enligt min förståelse centralt för Livets Ords bibelteologi, även om de inte är ämnen som ständigt figurerar i församlingens material och verksamhet; Gud har en plan för mänskligheten och hans övriga skapelse, och planen hänger på folket och landet. Ekman sammanfattar det på detta sätt:

Det speciella med det judiska folket är att det är märkt med Guds eviga syfte. Det är som en triangel där den ena spetsen utgörs av folket, den andra spetsen av landet och den tredje av Gud. Utan folket kan inte Gud fullborda sina syften, att välsigna mänskligheten. Utan landet kan inte heller Guds planer fullbordas.¹³⁹

Om man spekulerar kring att detta ligger nära i sinnet hos de människor som bidragit med motiveringarna i mitt material, är det möjligt att dra nästintill samtliga motiveringar till en spets och argumentera för att de i botten stammar i en och samma slags övertygelse, nämligen en kopplad till millenarism och föreställningar om ett kommande Guds rike etablerat på jorden. Om detta är ett rättfärdigt antagande går däremot att diskutera, eftersom antalet renodlade milenära motiveringar är få, och millenaristiska argument sällan nämns i samband med övriga motiveringar.

Tar vi dock på oss ett par slags ”millenära glasögon”, faller följande citat väl på plats:

Vi lever i en tid med stark fokus på Israel. Israel har mer och mer kommit i hela världens blickpunkt. Dess betydelse ökar dag för dag. Deras ovänner vill helst attt [sic] de ska upphöra att existera. I sådana tider behöver inte minst vi kristna stå upp och trofast stödja Israel.¹⁴⁰

---

¹³⁸ Ekman 1995: 1234.

¹³⁹ Ekman 1995: 55.

¹⁴⁰ Livets Ord 2010c.

Ja, stunden har kommit att stå upp för Israel, att förstå vilken tid vi lever i och vad som kommer att hända i framtiden.¹⁴¹

Ju mer tiden går och ju närmar tiden för Messias ankomst vi kommer, desto viktigare är det för troende att förstå Israels plats i Guds skeende.¹⁴²

Enligt dessa föreställningar är det alltså av vikt för samtliga kristna (och om möjligt även övriga) att inse vikten av Israel och dess plats i Guds tänkta plan för mänskligheten. Israel har en speciell kallelse att bringa frälsning till världen, och den kallelsen slutade inte med Jesus utan fortsätter även i dag.¹⁴³ Min tolkning är att man alltså menar det viktigt att välsigna och stödja Israel, bland annat eftersom det finns en tydlig tanke kring dess bevarande – Israel får inte falla ”i fel händer” eller förstås som något annat än det enligt denna föreställning egentligen är, eftersom Guds frälsningsplan då riskerar att falla samman.

Detsamma gäller även för det judiska folket. Ur en millenaristisk synpunkt är det viktigt att välsigna judarna och stå emot fiendskap manifesterat i form av antisemitism, eftersom:

Om folket misslyckas, misslyckas Gud. Om folket kan stoppas, förföras eller tillintetgöras, så kan Guds frälsningsplan stoppas, eftersom han har knutit den så fast till sitt egendomsfolk.¹⁴⁴

Antisionismen spelar även en specifik roll i detta, eftersom ”ingen trygghet [finns] i förskingringen”, i diasporan.¹⁴⁵ Detta diskuterar Ekman bland annat i *Judarna – framtidens folk* då han beskriver att många judar efter den babyloniska fångenskapen valde att inte flytta till Israel, utan bosatte sig på olika platser runt om i världen. Judarna levde i nåden av de styrande i respektive rike de bodde i, och man reagerade huvudsakligen på två olika sätt: antingen assimilerades man, skriver Ekman, eller så levde man religiöst ortodox.¹⁴⁶ Oavsett vilket av de två, var folket i diasporan inte längre samlat och enat – och därmed inte lika starka och beskyddade mot de som inte vill dem väl.

Antisionism och antisemitism anses vara ett ”sataniskt motstånd”, en andlig makt med syftet att föra uppror mot Gud och hans ”plan för mänsklighetens upprättelse”.¹⁴⁷ Genom att aktivt

---

¹⁴¹ Ekman 2004: 134.

¹⁴² Ekman 2004: 133.

¹⁴³ Sørensen 2015: 71-72.

¹⁴⁴ Ekman 1995: 10.

¹⁴⁵ Ekman 1995: 37.

¹⁴⁶ Ekman 1995: 37-38.

¹⁴⁷ Ekman 1995: 36.

välsigna och ta ställning för Israel och det judiska folket står man emot denna andemakt, och möjligtvis verkar man även genom detta som inspiration för andra att göra det samma – mänskligheten blir del av det millenaristiska skeendet.

”Kristen[.]domen delar det judiska hoppet både om ett framtida fredsrike och om en kommande Messias”, skriver Ekman i rollen som representant för Livets Ord.¹⁴⁸

Det är här tydligt att det, åtminstone inom den översiktliga syn på Israel och Jerusalem som råder inom församlingen, finns ett millenaristiskt fokus. Man menar att Israel *är* en speciell plats, med en speciell roll i Gud uttänkta plan, och det samma gäller Jerusalem.

Återkommande understryks detta:

Israel är [.] inte ett museum över forna religiösa händelser, utan en plats för världshistoriens begynnelse och ände, centrum och klimax.¹⁴⁹

Israel är inte bara ett land där man kan se minnesmärken efter platser, händelser och personer som Bibeln talar om, utan också ett land där Gud handlar i dag. Framför allt är Israel ett land där Gud kommer att handla i framtiden. Messias kommer inte tillbaka till Stockholm eller Oslo, utan till Jerusalem.¹⁵⁰

Jerusalem är den stad Messias skall komma till och den stad varifrån Messias skall råda och regera. [...] Jerusalem är ”den stora konungens stad”. Jerusalem är platsen för denna tidsålders slut och för begynnelsen av nästa tidsålder, den messianska.¹⁵¹

Avslutningsvis säger Roar Sørensen följande gällande millenära profetior och motiveringar i kontexten av Operation Jabotinskys arbete:

Det finns en fråga som kommer mycket när man är i Israel, som väldigt ofta de kommer in på, och det har att göra med det här: gör [vi] det här endast för att Jesus skall komma tillbaka? [...] [D]et är en helt legitim fråga, man måste få ställa den frågan, men då är svaret egentligen att, självklart har det här en profetisk funktion, men vårt hjärta är det humanitära: vi vill hjälpa judar.¹⁵²

3.5 Övriga motiveringar

I denna slutliga kategori redovisas de motiveringar som inte platsar i tidigare kategorier, men som ändå framgår. Det mest förekommande slag av dessa motiveringar, är upplevda direkta

---

¹⁴⁸ Ekman 2003.

¹⁴⁹ Ekman 1995: Förord.

¹⁵⁰ Ekman 2004: 125.

¹⁵¹ Ekman 1995: 115, 116.

¹⁵² Sørensen 2015: 117-119, 122-123.

tilltal av Gud, syner som man anser ha profetiskt vikt och tala för Guds vilja, samt vad man tolkar vara olika "tecken" från Gud.

Av alla sådana motiveringar som finns återgivna i relation till Operation Jabotinsky eller länkat arbete inom Livets Ord, lyser en tydligare än alla övriga:

I Tiberias predikade jag för dem om det ryska folkets historiska ansvar att välsigna och hjälpa det judiska folket. Då kom ett ord från Herren till oss: 'Ta ut de ryska judarna ur Sovjetunionen!' Där föddes *Operation Jabotinsky*. Intresset och engagemanget hade funnits flera år tidigare, men då kom uppdraget. Utifrån Guds ord och ifrån detta speciella tilltal började vi organisera oss för att mer på allvar arbeta med de ryska judarna.¹⁵³

Ekman upplever att Gud talar direkt till honom, uppmanar honom: "ta judarna ut ur Sovjet!" Samma händelse beskrivs i Maria Anderssons bok om Operation Jabotinsky, då Andersson talar med en man som var med under resan och lyssnade på Ekmans predikan i fråga. Han beskriver för henne en syn som kom till honom då han lyssnade; en stråle av ljus som bryter fram från taket och lyser vägen bakom Ekman, och fyra lysande pelare bakom honom. I pelarnas starka ljus lyckas han tyda långa, människoliknande gestalter. Mannen frågar Gud vad det är han ser, och får svaret: "Det här är mina befälhavare. De är här för att bevaka och beskydda de ord som går ut och se till att de går i fullbordan."¹⁵⁴

Eftersom Ulf Ekman talade om Ryssland och de ryska judarna, förnam Mikael att Gud syftade på judarnas uttåg ur Ryssland. Han förstod att de ord som talades ut just där och då, till just dessa åhörare, var mycket profetiska och en viktig del i hela det stora uttåget.¹⁵⁵

Ekman beskriver också hur han under sin första resa till Israel, anordnad 1987, upplever Gud tala till honom då han sitter i flygplanet, och säga: "Jag tar dig till Israel och jag skall föra dig förbi varje religions organisation och sätta dig högt upp och du skall bli känd som judarnas vän".¹⁵⁶ Rimligtvis kan detta tänkas ha bidragit till en slags profetisk upplevelse hos Ekman och Livets Ord att Operation Jabotinsky varit "rätt" sak – alltså en av Gud förutspådd och uppmanad handling – för församlingen att göra.

---

¹⁵³ Ekman 2004: 130.

¹⁵⁴ Andersson 1997:27.

¹⁵⁵ Andersson 1997: 27.

¹⁵⁶ Ekman 2004: 124-125.

Min tolkning av att man inom församlingen uppfattat arbetet vara en "Guds vilja" stärks av anekdotiska återberättelser som går att finna i vissa av Livets Ords publikationer, där man upplevt sig få tecken eller hjälp av Gud. Ekman skriver exempelvis att det förberedande arbetet med skeppet *M/S Restoration* varit "en lång serie av mirakler", och beskriver ett möte med vännen Dudu Fischer:

Under tiden m/s Restoration låg i Seattle var jag i USA Där träffade jag Dudu Fischer som just då sjöng på Broadway. När jag berättade för honom om båten och hur vi fått den, blev han helt tagen och sade: 'Detta måste vara Gud!'¹⁵⁷

Andersson återberättar ett samtal mellan dåvarande ledare för Operation Jabotinskys arbete i forna Sovjet, Anders Söderberg, och *Restorations* skeppsmäklare för tiden, Uriel Caspi, stationerad i Haifa. Caspi berättar för Söderberg att han och hans fru läst Bibeln tillsammans, specifikt Jesaja 60, som bland annat berättar om Tarshish-skepp som samlas "för att hämta dina söner från fjärran land" (Jes 60:9).

– Har du läst det här någon gång?

Anders nickade försiktigt; joo, [sic] visst hade han läst om Tarsis skepp. Men det räckte inte. Caspi drog efter andan och exploderade:

– Det är ju det här vi håller på med! Fattar du inte? Det står i Bibeln om er!¹⁵⁸

Andersson skriver gällande M/S Restorations jungfruresa från Stockholm:

Jag kommer att tänka på vad Ulf Ekman har sagt om Operation Jabotinskys arbete: "Aldrig har jag känt den helige Andes medvind så starkt i ryggen som när vi startade det här projektet!"

Det var ingen slump att nordostan blåste som den gjorde de där aprildagarna 1995. Gud själv fyllde kinderna och blåste försiktigt vindarna i rätt riktning för att ge det gamla fartyget lite gratis skjuts på väg mot sitt nya uppdrag.¹⁵⁹

I efterskriften till Anderssons bok finns även följande citat av Ulf Ekman återgivet:

---

¹⁵⁷ Ekman 2004: 131.

¹⁵⁸ Andersson 1997: 51.

¹⁵⁹ Andersson 1997: 64.

När jag gick ombord på m/s Restoration i Haifa i somras, talade Herren klart och sade: "Nu börjar Operation Jabotinsky på allvar." Sedan dess har intresset från judarna ökat stort och passagerarantalet har gått upp drastiskt.¹⁶⁰

Dessa upplevda tilltal och tecken från Gud, både innan och under Operation Jabotinskys verksamhet, anser jag mycket väl kan tolkas ha verkat som motiveringar till arbetet. Till denna kategori kan möjligtvis Ulf Ekman i rollen som karismatisk ledare även inkluderas, då han som grundare och för tiden även förstepastor inom Livets Ord onekligen måste ses ha en auktoritär ställning. Ekmans övertygelse kring projektet kan tänkas ha delvis influerat övriga församlingsmedlemmars tankar och tro till Operation Jabotinsky.

---

¹⁶⁰ Andersson 1997: 94.

4. Avslutande diskussion

Jag vill i detta kapitel börja med att utvärdera metod och material för denna uppsats. Var de till min fördel? Vilka andra sätt hade kunnat gås till väga, och på vilka sätt hade de påverkat resultaten?

Gällande metod finns det gissningsvis en stor mängd alternativ som funnits att använda. Då jag inte har någon tidigare erfarenhet från att utfört ett projekt av liknande karaktär eller storlek som detta, har jag till stor del fått pröva mig fram i mitt utformande av metod för att hitta något som passade mig och min uppsats. Undersökningen skulle troligtvis kunnat bli bättre i struktur och klarhet om metoden varit mer bearbetad och tydligt utformad.

När det kommer till val av material finns det många källor som konsekvent valts bort, bland annat de olika tidskrifter (*Keryx*, *MissionMagazinet*, *Magazinet*, och så vidare) som Livets Ord gett ut och predikan inom församlingen som dokumenterats genom olika slags medier. Jag valde att inte undersöka dessa ytterligare då jag bedömde det som för krävande ur ett tidsmässigt perspektiv, och ingen garanti fanns att i dessa hitta relevant material. Om mer tid funnits att tillgå hade dessa källor möjligtvis kunna bidra till att ge undersökningen ett bredare underlag och således ett tydligare resultat. Svårigheter att synkronisera möten tidsmässigt har även bidragit till att färre intervjuer med respondenter kunnat utföras. Detta hade mest troligt även bidragit till stor del för att kunna få ett skarpare resultat.

Jag har i föregående kapitel redovisat min undersökning gällande vilka motiveringar som förekommer till arbetet inom, och projektet Operation Jabotinsky som helhet. Här kommer nu en kort sammanfattning av dessa.

Fem återkommande fokus bland de motiveringar sorterats som politiska är: Operation Jabotinsky är ett humanitärt arbete, som ur moralisk synpunkt bör utföras; man vill tydligt stå bakom och ta ställning för nationen Israel; man vill ta ett uttryckligt ställningstagande mot antisemitism och arbeta för att motverka antisemitismen; samt att osäkerheten kring det politiska läget frammanar en känsla av att måsta agera medan möjligheten finns.

Bland bibelteologiska motiveringar som hittats förekommer främst profetiska föreställningar kring judarnas återvändande till Israel, grundade i bibliska texter. Genom de återgivna motiveringarna går att utläsa att man menar att många samtida händelser i världen sker som följd av Guds plan för sin skapelse, och att man kan "tyda" omvärlden genom Bibeln som

”översättningsnyckel”. En normativ syn verkar även råda inom församlingen, där man menar att kristna bör välsigna och stöda Israel, och att humanitär hjälp ses vara en plikt hos alla kristna.

De politiska/bibelteologiska motiveringar som hittats staterar att judarna har en politisk, historisk och biblisk rätt till Israel. Man ser området som judarnas rättfärdigt ägda hemland, och menar att motstånd mot judar, oavsett vilken grad och typ av manifestation, är en andlig makt som stammar i ett motstånd mot Guds vilja att frälsa alla folk.

Motiveringarna av millenaristisk karaktär anspelar mycket på vikten av att förstå Israel och Jerusalems plats och betydelse i Guds plan för skapelsen. Landet och staden anses vara av vital betydelse för mänsklighetens framtid, och de måste därför bevaras och hanteras på rätt sätt. Genom att bekämpa antisemitisk, välsigna det judiska folket, och säkerställa Israels fortsatta leverne bereder man vägen för Messias ankomst.

Slutligen redovisas i stycket ”övriga motiveringar” diverse upplevda gudstilltal, profetiska syner, och tecken utsända av Gud. Flertalet av dessa har en profetisk ton, eller verkar som bekräftande och uppmanande för arbetet.

Bör Operation Jabotinsky definieras som ett millenaristiskt motiverat projekt? Detta är inte helt självklart; å ena sidan är betoningen om förväntade framtida millenära skeenden långt ifrån så central från de grupper vars tro och verksamhet vanligtvis klassas som millenära. Å andra sidan bär Livets Ord en tydligt millenär prägel, vilket inte minst framgår i utvalda texter med fokus på Israel och judarna, författade av före detta ledaren Ulf Ekman, som fortfarande distribueras av församlingen och ses som centrala verk.

Operation Jabotinsky och Livets Ord som helhet kan enligt vissa tolkningar ses delvis följa den teoretiska modell över millenära grupper utveckling som författats av Albert Baumgarten. Modellens ”fjärde fas” utgår i både exemplen, då man inom församlingen inte lagt något vikt vid ett förutsagt datum eller liknande som kan orsaka vad Baumgarten kallar ”besvikelse”, och därefter kräva en omtolkning av gruppens tro och meddelande. De tre tidigare faserna kan dock påstås överensstämma relativt väl med både Operation Jabotinsky samt Livets Ord och dess verksamhet.

Livets Ord passar även in i Norman Cohns teorimodell över millenära rörelser, av materialet jag undersökt att döma. I detta finnes inga tecken som motsäger att föreställningen kring

den kommande etableringen av Guds rike inte passar in i Cohn's teorimodell. Den yttersta tiden ses som en kollektiv förändring vilken kommer påverka hela mänskligheten. Förändringen väntas vara jordisk, eftersom riket ska etableras på jorden, och den kommer även vara omedelbar eftersom Jesus återkomst ses som en händelse vilken ska ta plats inom en tänkbar framtid och inte eoner från nu. Förändringen kommer att vara total och omvandla värld och liv som vi känner till det, och det kommer ske på mirakulös väg, då alla händelser är del av Guds orkestrerade plan och involverar gudomlig makt.

Som tidigare citerat i uppsatsens bakgrundskapitel beskriver Sture Ahlberg den kristna sionismen som "en vidareutveckling av de millenaristiska rörelser vilka både före och efter reformationen spred sig runt om i Europa". Livets Ord bör onekligen räknas in som del av den kristna sionistiska rörelsen, och är kanske den mest framstående delen av denna rörelse i Sverige.

Min slutledning i denna fråga är att medan Livets Ord inte nödvändigtvis bör klassas som en millenär rörelse, är det en församling som tydligt präglas av millenära inslag; detta i sin tur, gör att Operation Jabotinsky inte kan förstås utan en millenär kontext och därför bör ses som en aktion med en tydligt och viktig millenär prägel, men inte ett millenaristiskt huvudfokus.

5. Referenser

- Ahlberg, Sture. 2013. *Brännpunkt Jerusalem: om judendom, kristendom, islam, fundamentalism, fred och försoning i den heliga staden*. Nora: Nya Doxa.
- American Merchant Marine at War*. 2000. "United States Maritime Commission C1 and C1-M Type Ships used in World War II, Korean War and Vietnam War". Tillgänglig via: <<http://www.usmm.org/c1ships.html>>. Hämtad 2015-04-10.
- Andersson, Maria. 1997. *Släpp mitt folk: historien om Operation Jabotinsky*. Uppsala: Livets ord.
- Andrén, Nils. 2015. "Balfourdeklarationen", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/balfourdeklarationen>>. Hämtad 2015-05-14.
- Beskow, Per. 2015. "Dispensionalism", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/dispensionalism>>. Hämtad 2015-06-14.
- Coleman, Simon. 1991. *Livets ord och det svenska samhället*. Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Denscombe, Martyn. 2009. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. Uppl. Lund: studentlitteratur.
- Denzler, Georg, Ewald, Stefan, Beskow, Per & Svensson, Jonas. 2006. *Religionslexikonet*. 2., rev. uppl. Stockholm: Forum
- Eklind, Anders. 2008. "Livets Ord lägger ned i Gävle", *Arbetarbladet*. Publicerad 8 nov 2008. Tillgänglig via: <<http://www.arbetarbladet.se/gastrikland/gavle/livets-ord-lagger-ned-i-gavle>> Hämtad 2015-05-08.
- Ekman, Ulf. 1995. *Judarna – framtidens folk*. 3. uppl. Uppsala: Livets ords förlag.
- Ekman, Ulf. 2000a. "Inför Netanyahus besök". Ur *För en tid som denna*, 2002. Uppsala: Livets ords förlag.
- Ekman, Ulf. 2000b. "Netanyahus besök i Sverige". Ur *För en tid som denna*, 2002. Uppsala: Livets ords förlag.
- Ekman, Ulf. 2003. "DEBATT/OPERATION JABOTINSKY: Religion mot politik". *Dagens Nyheter*. Publicerad 18 jun 2003. Tillgänglig via: <<http://www.dn.se/arkiv/kultur/debattoperation-jabotinsky-religion-mot-politik>> Hämtad 2015-05-04.
- Ekman, Ulf. 2004. *Denna välsignade press*. 2. uppl. Uppsala: Livets ords förlag.
- Ekman, Ulf. 2014. "Därför lämnar jag Livets Ord och blir katolik". *Dagens Nyheter*. Publicerad 9 mars 2014. Tillgänglig via: <<http://www.dn.se/debatt/darfor-lamnar-jag-livets-ord-och-blir-katolik/>>. Hämtad 2015-06-12.

- Forum för levande historia. 2015. "Antisemitism". *Fakta & fördjupning*. Tillgänglig via: <<http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/antisemitism>>. Hämtad 2015-05-12.
- Gerdman, Anders. 2011. "Livets Ord", *Religion i Sverige*. Svanberg, Ingvar & Westerlund, David (red.) 2. uppl. Stockholm: Dialogos.
- Gerdmar, Anders. 2014. "Livets Ord", *Svenskt frikyrkolexikon*. Alvarsson, Jan-Åke (red.), Stockholm: Atlantis.
- Gerhardsson, Birger. 2015. "Apokalyps". *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/apokalyps>>. Hämtad 2015-06-12.
- Gullin, Britta. 2014. *Det finns en annan, bättre värld... Millenära föreställningar i en global värld*. Manus till kommande publikation.
- Gunnarsson, Kent. 2004. *Den kristna gnosticisms återkomst: ett studium av Ulf Ekmans teologi*. Diss. Umeå: Univ., 2004.
- Gunner, Göran. 1996. *När tiden tar slut: motivförskjutningar i frikyrklig apokalyptisk tolkning av det judiska folket och staten Israel*. Diss. Uppsala: Univ.
- Gunner, Göran & Smith, Robert O. (red.) 2014. *Comprehending Christian Zionism: perspectives in comparison*. Minneapolis: Fortress Press.
- Haglund, Dick A.R. 2015. "Kiliasm", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/kiliasm>>. Hämtad 2015-05-10.
- Himlen TV7. 2015. *Om oss*. Tillgänglig via: <<http://www.himlentv7.se/om-oss/>>. Hämtad 2015-06-12.
- I närbild*, "Margaretha Jägerhult – Fiskaren av g(l)ömda judar", webb-tv, Himlen TV7, 1 Mars 2015. Tillgängligt via: <<http://www.himlentv7.se/vod/player/?program=45058>>. Hämtad 2015-04-11.
- Jaktlund, Carl-Henric. 2008. "Dokument Livets Ord, del 4: Missionen", *Dagen*. Publicerad 29 maj 2008. Tillgänglig via: <<http://www.dagen.se/dokument/dokumentlivetsorddel4missionen1.186259>> Hämtad 2015-05-03.
- Kieffer, René. 2015. "Eskatologi", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/eskatologi>>. Hämtad 2015-05-10.
- Kronholm, Tryggve. 2015. "Aliya", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/aliya>>. Hämtad 2015-04-13.
- Livetsordplay. 2011. *Operation Jabotinsky i Kväll med Ulf Ekman*. Uppladdat 24 jan 2011. Tillgänglig via: <<https://www.youtube.com/watch?v=mYBaFp5Izu4>>. Hämtad 2015-03-12.

- Livets Ord. 2010a. *Mission*. Tillgänglig via:
<<http://old.livetsord.se/default.aspx?idStructure=762>>. Hämtad 2015-04-28.
- Livets Ord. 2010b. *Operation Jabotinsky*. Tillgänglig via:
<<http://old.livetsord.se/default.aspx?idStructure=530>>. Hämtad 2015-04-13.
- Livets Ord. 2010c. *Israel*. Tillgänglig via:
<<http://old.livetsord.se/default.aspx?idStructure=11746>> Hämtad 2015-05-04.
- Livets Ord. 2015a. *Israel*. Tillgänglig via: <<http://www.livetsord.se/internationellt#israel>>.
Hämtad 2015-03-12.
- Livets Ord. 2015b. "Livets Ords Teologiska Seminarium Avvecklas". *Artiklar*. Tillgänglig via:
<<http://www.livetsord.se/artiklar/livets-ords-teologiska-seminarium-avvecklas#.VV128qk4bow>> Hämtad 2015-05-12.
- Livets Ord i Göteborg. 2015. "Vanliga frågor", *Livets Ord i Göteborg*.
<<http://www.livetsordgoteborg.se/vanliga-fragor/>>. Hämtad 2015-04-20.
- Livets Ord i Jönköping. 2015. "Om oss", *Livets Ord i Jönköping*.
<<http://www.livetsordjonkoping.se/om-oss/>>. Hämtad 2015-04-20.
- Ljunggren, Magnus. 2014. "Den nya ryska fascismen". Ur *SKMA Nyhetsbrev*, juni 2014, Svenska kommittén mot antisemitism. Tillgänglig via: <<http://skma.se/blogg/2014/06/den-nya-ryska-fascismen/>>. Hämtad 2015-05-12.
- Malm, Rasmus. 2003. "KOMMENTAR: Ohelig allians i Baltikum", *Dagens Nyheter*. Publicerad 14 dec 2003. Tillgänglig via: <<http://www.dn.se/arkiv/kultur/kommentar-ohelig-allians-i-baltikum>>. Hämtad 2015-05-09.
- McCutcheon, Russell T. (red.) 2005[1999]. *The insider/outsider problem in the study of religion: a reader*. London: Continuum
- Nudel, Margarete. 2007. "Operation Jabotinsky". *Menorah*, nr. 3, s. 39. Tillgänglig via:
<<http://www.menorah-sweden.com/artiklar/reportage07nr3s39.html>>. Hämtad 2015-03-10.
- Persson, Sune. 2015a. "Sionism", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via:
<<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sionism>>. Hämtad 2015-05-10.
- Persson, Sune. 2015b. "Vladimir Jabotinsky", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via:
<<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/vladimir-jabotinsky>>. Hämtad 2015-04-13.
- Persson, Sune & Schierenbeck, Isabell. 2015. "Israel-Palestina-frågan", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/israel-palestina-fragan>>. Hämtad 2015-05-14.

- Ringgren, Helmer. 2015. "Apokalyptik", *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig via: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/apokalyptik>>. Hämtad 2015-05-10.
- Sizer, Stephen. 2004. *Christian Zionism: road map to Armageddon?*. Nottingham: Inter-Varsity.
- Sizer, Stephen. 2008. *Zion's Christian Soldiers? The Bible, Israel and the Church*. Nottingham: Inter-Varsity.
- Skandinavisk Teologisk Högskola. 2014. "Anders Gerdmar". *Lärare och administration*. Tillgänglig via: <<http://www.teol.se/om-oss/lorare-administration/anders-gerdmar/>>. Hämtad 2015-05-12.
- Skog, Margareta. 2015. "Livets Ord", *Nationalencyklopedin*. <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/livets-ord>>. Hämtad 2015-04-20.
- Stiftelsen Livets Ord. 2014. *Årsredovisning 2013/2014*. Tillgänglig via: <<http://www.livetsord.se/Portals/0/docs/ArsredovisningLO.pdf>>. Hämtad 2015-05-12.
- Sørensen, Roar. Ledare för Livets Ords Israelarbete. 2015. Intervjuad av Julia Lundström. Livets Ord, Uppsala, 20 maj. Se bilaga.
- Weber, Timothy P. 2004. *On the road to Armageddon: how evangelicals became Israel's best friend*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic.

Intervju med: Roar Sørensen

20 maj 2015 vid Livets Ord, Uppsala

Intervju av: Julia Lundström

1 **Julia Lundström (JL):** Då ska jag [bara] ta fram mina anteckningar.

2 **Roar Sørensen (RS):** Hur i all sin dar hamnade du på just det här över huvud taget?

3 **JL:** Ja, i min förra uppsats, på nivån under [C-nivå], så bestämde jag mig för att jag ville läsa Johannes
4 uppenbarelse, och så ville jag försöka jämföra två olika tolkningar – vad läser man in i materialet? Då
5 kom jag in mycket på tolkningar där det inte är så mycket dåtid, utan nutid. Man tänker framför allt
6 på Israel och Jerusalem, det inte bara är en historisk kontext, utan en framtida. Det tyckte jag var
7 jättespännande, för jag är uppfostrad in i Svenska kyrkan och jag var mycket aktiv när jag var i
8 tonåren, och när jag tänker tillbaka, då pratade man som ingenting om Israel och Jerusalem, förutom
9 att de är [platser] där [saker] har hänt, och det tyckte jag var spännande för här blev det ju något
10 nytt, alltså, en helt annorlunda tolkning.

11 Jag kommer inte riktigt ihåg hur jag stötte på just Operation Jabotinsky, men jag läste [om] det
12 någonstans och så fick jag det i bakhuvudet, och sen när jag skulle komma på vad jag skulle skriva om
13 tog min lärare upp det som exempel, och vi pratade [under] den här första handledningen [och
14 använde] hela tiden Operation Jabotinsky som exempel, så då kollade jag upp; finns det någon som
15 har skrivit något särskilt mycket [om Operation Jabotinsky]? Och jag hittade nästan ingenting, så då
16 tänkte jag ”men, då kör jag på det här och läser in och försöker fatta!”

17 **RS:** Ja, bra. Har du varit i kontakt med Lennart [Fjell], eller?

18 **JL:** Jag har varit i kontakt med honom, men inte hört av honom. Han skrev att han var på resa, och
19 han sa att om jag fortfarande är intresserad så kunde vi prata när han kommer tillbaka. Så jag får se
20 om jag hör av honom något mer.

21 **RS:** För det är han som jag skulle säga är experten på det här, för det var han som verkligen var
22 ansvarig ledare för Operation Jabotinsky när det var på sin höjd.

23 [...]

24 **JL:** Ja, men då tänkte jag att du kanske kan ge någon slags presentation kring din roll just nu – vad gör
25 du och vem är du?

26 **RS:** Jag är Roar Sørensen, ledare för Livets Ords Israelarbete. Det arbetet har olika grenar; det som
27 det började med var resor till Israel, och det är fortfarande en av de största bitarna av arbetet – [vi
28 har] olika typer av resor också. De här vanliga pilgrimsresorna är ju huvudgrejen, men sen har vi
29 utbildningsresor och så vidare. Sen kör vi en kurs som heter Israel Total, där vi har tre månader i
30 Israel där syftet är verkligen att kombinera det historiska Israel med det moderna; att liksom se Guds
31 kallelse och hur det fortsätter även in i det moderna.

32 Sen så driver vi ett informationsarbete. Jag skriver faktiskt varje onsdag – så idag, jag är just klar med
33 det – en rapport som vi kallar Israelrapport. Den är mer politisk, alltså, jag skriver om vad som händer
34 nu, och det är väldigt sällan bibelcitat och så där. Den är till en bredare krets, så att säga, men den
35 bygger ju på en biblisk förståelse av det som händer. Så det är informationsarbete, och sen
36 undervisning, bibelskolor, seminarier i lokala församlingar, och så vidare. Det är huvudsakligen vad
37 jag gör.

38 **JL:** Hur har du varit relaterad till Operation Jabotinsky?

39 **RS:** Jag kom ju in där när Lennart slutade. Så jag har egentligen varit med om fasen när Operation
40 Jabotinsky gick över från att jobba mest med aliya-arbete till att jobba mer med humanitärt arbete i
41 Israel. Det är också en sak som jag håller på med; stöd åt olika projekt Israel som har att göra med
42 Holocaust-överlevarna, att hjälpa dem – många lever i fattigdom, så då hjälper vi dem ekonomiskt.
43 Det är också skolbarn utanför Gaza, där som det ständigt skjuts raketer emot dem, och när det är
44 som mest *intense* så har vi organiserat busstransporter för dem så att de kommer sig ut ur
45 raketzonen, och [får ha] bara en dag av roligt. Så det är lite olika sådana saker som vi är engagerade i;
46 det är helst det, den delen av Operation Jabotinsky som jag har varit involverad i.

47 **JL:** När ungefär var det den började, din involvering?

48 **RS:** Ja, 2004-[200]5.

49 **JL:** Det jag gör i min uppsats är att jag läst allt material jag kommit över, och så har jag försökt se –
50 min frågeställning är att försöka se: hur motiverar man arbetet? Jag har försökt läsa och se, vad är
51 syftet bakom, och tankarna bakom? Sedan har jag bestämt mig för att försöka se om man kan urskilja
52 "sfärer", så jag har försökt dela upp dem; vad grundas i Bibeln – vilka bibelverser refererar man till? –
53 och mycket har det kommit till, att jag... i de äldre materialen så talar man ofta om ett politiskt
54 osäkert läge i forna Sovjet, och sådär. Så då tänker jag, hur skulle du presentera Operation
55 Jabotinsky? Vad är det för någonting egentligen?

56 **RS:** Alltså, hela Operation Jabotinsky bygger på ett tilltal som Ulf Ekman fick då, i – 1992, var det väl?
57 93? – på en resa i Israel, där han får ett tilltal från Gud – alltså, i våra kretsar så pratar vi på det här
58 sättet – där Han säger "ta mitt folk ut ur Sovjetunionen". Baserat på det så började vi arbeta
59 tillsammans med förståelsen som vi har av de bibliska profetiorna, där det står om att Israels barn
60 ska återsamlas i landet, och även att hedningar, eller icke-judar, ska hjälpa till med den processen. Så
61 det fanns ett bibliskt stöd för det, och det fanns det här tilltalet, och då så började vi med det. Vi såg
62 ju det som ett humanitärt arbete, eftersom de verkligen levde i väldigt svåra omständigheter, och när
63 vi började så var antisemitismen rätt så stor i före detta Sovjetunionen. Så det var ett humanitärt
64 arbete där vi tog dem till Israel, och sen så överlämnade vi dem i myndigheternas händer där nere, så
65 vi har inget inflytande efter att de kommit till Israel.

66 **JL:** Som jag förstår det så har fokus gått över från det här...

67 **RS:** Aliya.

68 **JL:** Ja, till att jobba inom Israel, med de som lever där. Hur tänker du och vad är dina personliga
69 reflektioner kring arbetet? På ett personligt plan, hur känner du? Varför är det viktigt att man
70 fortsätter? Jag förstår att det är viktigt, men på vilka sätt är det viktigt? Varför?

71 **RS:** Som vi förstår Bibeln så har Israel en speciell kallelse att bringa frälsning till världen, och den
72 kallelsen slutade inte med Jesus, så att säga, utan den fortsätter även i dag. Självklart har det ändrats
73 i och med församlingen, men det betyder att Israel har en speciell position i vår tro, i hur vi förstår
74 Bibeln. Gud säger i sitt Ord på flera platser att "be om fred för Jerusalem, låt det gå dem väl för de
75 som älskar dig", och så vidare, och det här är ett sätt att uttrycka det på, att hjälpa till där man kan
76 och då särskilt humanitärt; att hjälpa Israel på de sätt vi kan, också för den frälsning som Jesus säger i
77 Johannes 4:22: "frälsningen är av judarna".

78 Så det finns en massa bibelverser som pratar om [detta] – Paulus skriver om att "du som har blivit
79 inympade i det ädla olivträdet" – och olivträdet här är då Israel – "förhäv dig inte mot grenarna, men
80 var tacksam", och så vidare. Så det finns den här attityden att vi ska vara tacksamma för Israel, och
81 därför så är det viktigt. Gud säger själv också att Israel är som hans ögonsten. Han har en väldigt
82 speciell relation till Israel, och då vill vi liksom vara på samma sida, så att säga.

83 **JL:** Det är ett sätt att hjälpa till–?

84 **RS:** Ja, precis. Ofta säger man ordet "välsigna": "välsigna Israel". Det låter lite sådär gammalmodigt
85 och man vet inte helt vad som ligger i det, men att hjälpa Israel på olika sätt.

86 **JL:** Det kan vara att välsigna, fast i praktiska åtaganden?

87 **RS:** I praktiska – exakt. Jag har förresten den här, en kylskåpsmagnet som jag fick gjord: "säg något
88 gott om Israel". Det börjar liksom på den här nivån; säg något gott. Särskilt i det samhälle vi lever i
89 dag, där mycket negativt sägs, så kan man vara med och välsigna genom att säga något gott bara.

90 **JL:** Sen har jag skrivit också: "finns något särskilt minne eller händelse som står ut?" Finns det något
91 sådant som, liksom, "det här var verkligen något speciellt" inom arbetet?

92 **RS:** Där tror jag du måste prata med Lennart, för det var han som var involverad i Aliya-arbetet,
93 och där finns det väldigt många minnen. Jag har bara hört dem berättade, så jag kan berätta dem i
94 andra hand men det är bättre om du pratar med honom.

95 **JL:** Okej. Då har jag egentligen bara skrivit ned en sista fråga som jag [redan] litet fått svar på, och det
96 är: hur ser arbetet ut i dag?

97 **RS:** Precis. Det är som jag sagt mer humanitärt arbete i Israel, samtidigt som Livets Ord ju har
98 församlingar på andra ställen – i Moskva har vi en stor församling, som på många sätt driver arbetet i
99 Ryssland med det som har med aliya att göra, för det finns fortfarande judar som kommer ut – inte
100 så mycket i Ryssland, men nu ur Ukraina, på grund av inbördeskriget där. Så de hjälper fortfarande till
101 med detta, med aliya-arbetet. Så du kan säga att det drivs inte från Uppsala, men det drivs i Moskva.
102 Så aliya-arbetet fortsätter, men fokus från Uppsala är mer det humanitära arbetet i Israel.

103 **JL:** Är det någonting som du skulle vilja prata om utöver det vi [avhandlat hittills]– är det något du vill
104 tillägga?

105 **RS:** Jag kan väl bara säga att namnet i sig är ju intressant: Operation Jabotinsky. Jag vet inte om du
106 har sökt något på det?

107 **JL:** Jo, jag har läst [en del], och min förståelse är väl att man vill ta efter från när [Vladimir Jabotinsky]
108 reste i Östeuropa och uppmanade folk att flytta för deras välmåendes skull.

109 **RS:** Ja, och det tror jag är viktigt att få fram återigen, för Jabotinsky står för en mängd olika saker och
110 många idag skulle anse honom som väldigt extrem i många åsikter, men det är ju just den här
111 aspekten som vi tar efter; när vi kallade det Operation Jabotinsky så var det just den här biten [vi
112 syftade till], så att man inte blandar in allt annat.

113 **JL:** Ja, jag har tänkt att när jag gör mitt arbete, vill jag inte lägga in några värderingar, eller... – jag har
114 läst lite material från andra källor, men jag lägger inte in det i mitt arbetsmaterial, för det enda jag vill
115 [inkludera som underlag] är tankar och åsikter och reflektioner från inom församlingen, eller som
116 getts ut inom församlingen.

117 **RS:** Förutom det så är det väl... Det finns en fråga som kommer mycket när man är i Israel, som
118 väldigt ofta de kommer in på, och det har att göra med det här: gör [vi] det här endast för att Jesus
119 skall komma tillbaka? Och jag vet inte om du har sett den kopplingen?

120 **JL:** Ja, det är ju en koppling som många vill dra, gissar jag, eller åtminstone en tanke som man
121 reflekterar kring.

122 **RS:** Ja. Och det är en helt legitim fråga, man måste få ställa den frågan, men då är svaret egentligen
123 att, självklart har det här en profetisk funktion, men vårt hjärta är det humanitära: vi vill hjälpa judar.
124 Ulf Ekman sa det en gång på ett väldigt kort och koncist sätt, när han fick frågan: "varför hjälper du
125 judar?" Jo, men det var "därför att en jude en gång hjälpte mig", med hänvisning till Jesus, då. Så det
126 är egentligen det som är vårt hjärta i Operation Jabotinsky.

127 **JL:** Bra sammanfattat! Jag har fått väldigt mycket hjälp. [...] Tack så mycket.